

BIJLAGENDOCUMENT

Behoort bij Faunabeheerplan Winterganzen Fryslân 2018-2020

- BIJLAGE 1 Wettelijk en beleidsmatig kader
- BIJLAGE 2 Verspreiding en aantalsontwikkeling winterganzen
- BIJLAGE 3 Werkgebied FBE Fryslân
- BIJLAGE 4 Schadehistorie winterganzen Fryslân en getroffen maatregelen
- BIJLAGE 5 Overzicht maatwerkafspraken winterganzen per gebied

BIJLAGE 1. WETTELIJK EN BELEIDSMATIG KADER

1.1 Algemeen

In dit document worden de juridische en beleidsmatige kaders weergegeven zoals deze ten tijde van het vaststellen van dit Faunabeheerplan gelden. Daarbij worden alleen die delen uit Wet, Besluit, Regeling of Verordening aangehaald die direct betrekking hebben op eisen aan dit faunabeheerplan ten behoeve van het gebruik van de vrijstelling winterganzen in Fryslân.

In de Wet natuurbescherming (Wnb) is omschreven wat de wetgever verwacht van een faunabeheerplan:

- Een faunabeheerplan beschrijft het duurzaam beheer van populaties van in het wild levende dieren, *de bestrijding van schadeveroorzakende dieren door grondgebruikers* en de uitoefening van de jacht.
- Er wordt ingezet op een *planmatige en samenhangende regionale aanpak*. De uitvoering daarvan dient dan ook te geschieden overeenkomstig dit (vastgestelde en door GS goedgekeurde) faunabeheerplan.
 - Ten behoeve van een planmatige en doelmatige aanpak van het faunabeheer wordt het faunabeheerplan onderbouwd door trendtellingen van de populaties van in het wild levende dieren in het gebied waarop het faunabeheerplan van toepassing is.
 - Onderdeel van het faunabeheerplan zijn passende en doeltreffende maatregelen ter voorkoming en bestrijding van schade, aangericht door in het wild levende dieren.

MvT¹: Het faunabeheerplan, goed te keuren door gedeputeerde staten, moet aan een aantal eisen voldoen. Faunabeheerplannen moeten blijkens de wetsgeschiedenis zijn gericht op:

- een duurzame instandhouding van de betreffende populaties
- tegen de achtergrond van een natuurlijke omvang van die populaties en de draagkracht van de biotoop, zowel op de korte als op de lange termijn.

Het faunabeheerplan is daarbij de basis voor de uitvoering van een vrijstelling voor schadebestrijding, de verlening van ontheffingen voor faunabeheer en de uitoefening van de jacht.

Bescherming van dieren en planten

Een faunabeheerplan heeft vanzelfsprekend een directe relatie met het beschermingsregime zoals dat in de Wnb is opgenomen.

Alle van nature in Nederland voorkomende vogels zijn beschermd onder het beschermingsregime zoals dat in de Vogelrichtlijn is vastgelegd. Bescherming wil overigens niet zeggen dat elk dier of elke plant onberoerd moet blijven. Bescherming dient vooral tot doel om de populaties van de betreffende soorten binnen de gehele Europese Unie voldoende zekerheid te bieden om te overleven of, in bepaalde gevallen, de overleving daarvan te verbeteren.

Uiteindelijk doel is om de afname van de biodiversiteit binnen de EU te stoppen en zo mogelijk weer te verbeteren. Om dit te bereiken wordt aan de lidstaten de verplichting opgelegd om zorg te dragen voor de gunstige staat van instandhouding van de soorten en, als deze gunstige staat onder druk staat, maatregelen te nemen deze in stand te houden of zo mogelijk te verbeteren. Zo lang aan deze voorwaarde wordt voldaan blijft het op grond van zowel de Vogelrichtlijn als de Habitatrichtlijn mogelijk om soorten te bejagen (benuttingsjacht) of om soorten te vangen of te doden indien deze schade kunnen veroorzaken aan economische of ecologische belangen.

De Wnb bevat een expliciete opsomming van economische, ecologische, veiligheids- of volksgezondheidsbelangen op grond waarvan PS (bij verordening) of GS (bij opdracht of ontheffing) kunnen toestaan diersoorten te bestrijden of populatiebeheer toe te passen.

¹ MvT: vergaderjaar 2011–2012, 33 348, nr. 3 164

Handelingsruimte grondgebruiker bij dreigende faunaschade

Tegenover het beschermingsregime van soorten staat ook het recht (of zelfs de plicht) van de grondgebruiker om op te treden ingeval beschermde diersoorten schade veroorzaken aan zijn eigendommen of economische belangen. Ook bij dreigende schade wordt van de grondgebruiker verwacht dat hij optreedt om onnodige schade te voorkomen.

Alleen wanneer een grondgebruiker door wettelijke beperkingen niet in staat is om maatregelen tegen schade te treffen, voorziet de wetgever er in dat hij dan hiervoor bij de overheid (provincie) een schadevergoeding (of tegemoetkoming in schade) kan claimen.

Het leidend principe is dat het de grondgebruiker niet wordt toegestaan om soorten te verjagen of te doden als deze:

- *strikt beschermd zijn en*
- *daarbij ook nog eens kwetsbaar zijn voor de gevolgen van de handelingen ter voorkoming of bestrijding van schade. Onder kwetsbaar wordt verstaan dat de soort door de handelingen in haar voortbestaan kan worden bedreigd. Vrij vertaald; dat door de verjagings- of dodingshandelingen de gunstige Staat van Instandhouding van de soort in gevaar kan komen.*

Vrijstellingen primair instrument bij schadebestrijding

In de Flora- en faunawet is voor het eerst een planmatige en gebiedsgerichte aanpak van het beheer geïntroduceerd, in de vorm van faunabeheereenheden, faunabeheerplannen en daarop gebaseerde provinciale ontheffingen. In de Wet natuurbescherming is deze aanpak verbreedt naar de vrijstelling voor schadebestrijding.

De wetgever heeft, bij het vaststellen van de Wet natuurbescherming, er nadrukkelijk voor gekozen om het vrijstellingsinstrument als belangrijkste instrument in de wet te introduceren. Er zijn vrijstellingsmogelijkheden geschapen of toegevoegd in relatie tot de verboden die gelden voor soortbescherming alsmede ook in relatie tot (mogelijke) vergunningplicht gebiedsbescherming (Natura 2000). Dit vanuit redenen van beperking van maatschappelijke en administratieve kosten en lasten.

Om schadebestrijding mogelijk te maken geldt dat de voorkeur wordt gegeven aan een vrijstellingsregime om grondgebruikers niet onnodig te belasten met verdragende en kostenverzwarende ontheffingsprocedures.

De enige voorwaarde die bij vrijstellingen tot schadebestrijding geldt is dat handelingen moeten worden uitgevoerd overeenkomstig een door Gedeputeerde Staten goedgekeurd faunabeheerplan. Dit houdt in dat gedurende de looptijd van een faunabeheerplan aan de grondgebruiker de nodige flexibiliteit en ruimte wordt geboden om dreigende schade aan zijn gewassen of gronden te voorkomen. Zie ook Mvt: *“Voor schadebestrijding geldt dat de faunabeheerplannen ruimte moeten laten voor grondgebruikers om flexibel te reageren op het optreden van schade”*.

1.2 De Vogelrichtlijn en het beschermingskader ganzen

De Vogelrichtlijn richt zich op het behoud van de vogelstand.

De natuurlijk in het wild levende vogelsoorten zijn op het Europese grondgebied van de lidstaten voor het overgrote deel trekvogels. Dergelijke soorten vormen een gemeenschappelijk erfgoed en de doeltreffende bescherming van de vogels is een typisch grensoverschrijdend milieuvraagstuk dat een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid impliceert.

De Vogelrichtlijn verbiedt activiteiten die vogels direct bedreigen, zoals het opzettelijk doden of vangen van vogels, de vernietiging van hun nesten en het wegnemen van hun eieren. De richtlijn erkent de jacht als een legitieme activiteit en biedt een uitgebreid systeem om er voor te zorgen dat de (benuttings)jacht in de praktijk duurzaam wordt uitgevoerd.

Dit omvat een vereiste om ervoor te zorgen dat vogels niet worden bejaagd tijdens de perioden dat zij het meest kwetsbaar zijn. Dit is de perioden dat zij in het voorjaar op trek gaan richting de noordelijke broedgebieden.

"De richtlijn biedt de lidstaten de mogelijkheid af te wijken van de beschermingsmaatregelen wanneer vogelsoorten schade toebrengen aan gewassen, vee en dieren of een gevaar vormen voor de volksgezondheid of de veiligheid in het luchtverkeer". Daarbij wordt de (benuttings)jacht gezien als een eerste maatregel in geval een soort mogelijkwijs schade veroorzaakt (dreigende schade) aan economische belangen zoals gewassen.

Via artikel 9 staat de Richtlijn daarnaast nog een ruime afwijking van het algemene beschermingsregime toe.

Zoals bekend heeft Nederland er voor gekozen om de jacht op ganzensoorten niet te openen. Dit betekent dat ganzen enkel mogen worden gedood onder specifieke voorwaarden en beperkingen, in geval er daarvoor een wettelijk belang bestaat. Dit is zo opgenomen in de Wet natuurbescherming.

Daarbij moeten een aantal voorwaarden in acht worden genomen. Bestrijding van vogels mag bijvoorbeeld niet met gebruik van zogenaamde 'niet selectieve' middelen. Er moet zekerheid bestaan dat enkel en alleen de juiste vogelsoorten daadwerkelijk gedood worden. Verder moet er zekerheid zijn dat er niet onnodig (te) grote aantallen vogels worden gedood.

Uit de Vogelrichtlijn vloeit voort dat, bij schade van enige omvang, eerst bepaald moet worden of 'niet dodelijke' maatregelen het probleem kunnen oplossen of voorkomen. Deze maatregelen moeten redelijkerwijs uitvoerbaar zijn en voor de betreffende situatie effectief zijn. Zijn deze maatregelen niet afdoende, of niet redelijkerwijs haalbaar, en blijft schade optreden, dan kan worden ingegrepen door middel van afschot of wegvangen.

Bevoegd gezag heeft een zekere beleidsvrijheid bij het bepalen wat 'belangrijke schade' is en het bepalen of sprake is van een concrete dreiging daarvan. Ook bestaat er een zekere beleidsvrijheid in het bepalen wanneer er sprake is van 'geen andere bevredigende oplossing'.

Het beschermingskader van ganzen is een samenspel van het Nederlands wettelijke kader en de eisen die voortvloeien uit met name de Vogelrichtlijn. Daarbij moet het bevoegd gezag zo nodig maatregelen treffen om te voorkomen dat de stand achteruit gaat en ervoor zorgen dat de leefgebieden van de ganzen niet onnodig in kwaliteit achteruitgaan. Op grond van de Vogelrichtlijn dienen lidstaten zogenaamde Special Protected Areas (SPA's) aan te wijzen voor (trekkende) vogelsoorten. Dit is in Nederland gedaan via het Natura2000-netwerk en Natura2000-gebieden.

De hierboven benoemde aanwijzingsverplichting, als geformuleerd in de Vogelrichtlijn, heeft betrekking op de aanwijzing Wetlandgebieden en/of Natura2000-gebieden (VR-gebieden). Aan deze verplichting is voldaan door de aanwijzing van Natura2000-gebieden (Vogelrichtlijngebieden).

Extra verplichtingen tot aanwijzing van foerageer- of rustgebieden buiten deze SPA's zijn er niet. Wel zijn lidstaten verplicht om, indien dat nodig wordt geacht, buiten de aangewezen beschermingszones te zorgen dat de leefgebieden aldaar niet onnodig verslechteren. De provincie Fryslân draagt er zorg voor dat er voldoende (rust- en foerageer) gebieden zijn voor de 'geregeld voorkomende ganzen'. Hiermee wordt o.a. geborgd dat er voldoende uitwijkmogelijkheden zijn voor de ganzen ingeval verjaging of afschot van ganzen noodzakelijk is ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen.

1.3 Gunstige Staat van Instandhouding

De Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn leggen de lidstaten verplichtingen op om een gunstige/veilige staat van zowel habitattypen als soorten te behouden of te herstellen.

De staat van instandhouding als bedoeld in de Habitatrichtlijn wordt vastgesteld aan de hand van de status en trend in de verspreiding, populatieomvang van de soort, de kwaliteit van het leefgebied en het toekomstperspectief. Voor habitattypen gaat het om de verspreiding, oppervlakte, structuur en functie en het toekomstperspectief.

De Vogelrichtlijn schrijft een dergelijke beoordeling *niet* voor. Voor alle inheems voorkomende vogels onder de Vogelrichtlijn wordt de status op Europees niveau bepaald en niet afzonderlijk voor de lidstaten. Populatietrends voor vogels zijn wel beschikbaar per lidstaat voor lange (1980-2012) en korte (2001-2012) trendperiodes. Iets meer dan de helft van de Europese vogels heeft een veilige status (EEA 2015). Voor Nederland zijn de trends over 2001-2012 wisselend: 39% van de broedvogels en 37% van de overwinterende populaties laten een verbetering zien. Daar staat tegenover dat 37% van de broedvogels en 21% van de overwinterende populaties juist een afnemende trend vertonen. Hiermee behoort Nederland op Europees niveau tot de lidstaten die de sterkste verbetering laten zien, maar anderzijds, voor broedvogels, ook de meeste verslechtering.

<http://www.clo.nl/indicatoren/nl1483-beoordeling-vogel--en-habitatrichtlijn-in-europees-perspectief>

Lidstaten moeten op grond van artikel 12 van de Vogelrichtlijn (VR) elke zes jaar aan de Europese Unie rapporteren over de kort- en langjarige trends in termen van populatieomvang en verspreiding. De volgende rapportage is gepland in 2019. (Compendium voor de leefomgeving).

Voor deze rapportage dienen de provincies te zorgen voor een adequate verslaglegging richting het Ministerie van LNV van de binnen de eigen provincie uitgevoerde tellingen alsook eventuele toestemmingen om vogels te vangen of te doden.

De Nederlandse wetgever heeft bepaald dat de beoordeling van de 'status van vogels' niet moet plaatsvinden op de wijze zoals in de Vogelrichtlijn is opgenomen, maar dat hiervoor de (zwaardere) beoordelingsmethodiek moet worden uitgevoerd zoals opgenomen in de Habitatrichtlijn. Dit kan de wetgever doen op grond van artikel 14 van de richtlijn. Juist omdat ook het Verdrag van Bonn voor trekkende soorten spreekt van 'a favourable conservation status'. Deze afweging komt weer sterk overeen met die uit de Habitatrichtlijn (L.Boerema 2018 in prep.)

De beoordeling van de staat van instandhouding van een habitatype of soort in Nederland, vindt plaats op basis van aspecten verspreidingsgebied; hoeveelheid (aantallen of oppervlakte); oppervlakte en kwaliteit leefgebied van een soort of kwaliteit van een habitatype; en de vooruitzichten voor duurzaam voortbestaan van een soort of habitatype. De huidige staat van instandhouding van een soort of habitatype is mede bepalend voor de instandhoudingsdoelstelling. De methode van beoordeling is opgenomen in bijlage 9.2 van het Natura 2000 doelendocument. Dit begrip wordt alleen gebruikt voor habitattypen en soorten van de HR respectievelijk VR, en alleen op landelijke schaal (of hoger).

<https://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/gebiedendatabase.aspx?subj=begrippen>

Voor soorten als bedoeld in artikel 3.1 (vogels) volgt uit de wet en de Memorie van Toelichting eveneens dat de Minister op landelijk niveau de Staat van Instandhouding van deze soorten bewaakt en hierover ook rapporteert aan de Europese Commissie.

PS of GS moeten bij hun besluitvorming (om afwijking op één of meer van de verbodsbepalingen toe te staan) wel een afweging maken of de maatregel of handeling gevolgen kan hebben op de staat van instandhouding op landelijk niveau en (als er een relatie ligt met Natura 2000-netwerk) minimaal op dat netwerkniveau. In geval van eventuele vrijstellingen of ontheffingen rapporteert de provincie hierover aan de Minister. De FBE zorgt er daarbij voor dat via het aanleveren van juiste data aan de provincie, deze kan voldoen aan haar rapportageverplichtingen aan het Rijk en deze vervolgens aan de Europese Unie.

1.4 Wet natuurbescherming

Op 1 januari 2017 is de Wet natuurbescherming (Wnb) in werking getreden. De Wnb is de wet die onder andere de bescherming van in het wild levende soorten regelt. De Wnb stelt daarbij regels aan jacht, schadebestrijding en populatiebeheer. Voor de exacte weergave van de hieronder aangehaalde artikelen wordt verwezen naar de gepubliceerde versie van de Wnb op wetten.overheid.nl.

1.4.1 Eisen aan een faunabeheerplan

Over faunabeheerplannen stelt de Wnb in artikel 3.12 het volgende:

Artikel 3.12

- Lid 1. <...>Het duurzaam beheer van populaties van in het wild levende dieren, de bestrijding van schadeveroorzakende dieren door grondgebruikers en de uitoefening van de jacht geschieden overeenkomstig het faunabeheerplan.*
- Lid 4. Onderdeel van het faunabeheerplan zijn passende en doeltreffende maatregelen ter voorkoming en bestrijding van schade aangericht door in het wild levende dieren.*
- Lid 5. Ten behoeve van een planmatige en doelmatige aanpak van het faunabeheer wordt het faunabeheerplan onderbouwd door trendtellingen van de populaties van in het wild levende dieren in het gebied waarop het faunabeheerplan van toepassing is.*
- Lid 6. Alvorens een faunabeheerplan vast te stellen, hoort de faunabeheereenheid de binnen haar werkgebied werkzame wildbeheereenheden over de inhoud van het plan.*
- Lid 7. Het faunabeheerplan behoeft de goedkeuring van Gedeputeerde Staten van de provincie waarin de faunabeheereenheid werkzaam is.*

Verder is in lid 9 van artikel 3.12 opgenomen dat Provinciale staten (hierna te noemen: PS) bij verordening regels stellen waaraan in hun provincie werkzame faunabeheereenheden en de door de faunabeheereenheid vastgestelde faunabeheerplannen dienen te voldoen. Deze regels kunnen betrekking hebben op:

- a. de omvang en begrenzing van het werkgebied van de faunabeheereenheid;
- b. de aard, omvang en noodzaak van de op grond van het faunabeheerplan te verrichten handelingen waarvoor een ontheffing als bedoeld in artikel 3.17 wordt verleend of waartoe opdracht wordt verleend op grond van artikel 3.18;
- c. de wijze waarop en de perioden waarin de handelingen, bedoeld in onderdeel b worden verricht;
- d. de vertegenwoordiging van maatschappelijke organisaties als bedoeld in het tweede lid in het bestuur van de faunabeheereenheid.

Voor de Verordening Wet natuurbescherming Fryslân 2017 wordt verwezen naar paragraaf 1.6. Ook het Besluit natuurbescherming (hierna: Bnb) bevat enkele onderdelen waarmee ten behoeve van onderhavig Faunabeheerplan rekening gehouden moet worden. Voor de exacte en actuele weergave van de hieronder aangehaalde artikelen wordt verwezen naar de gepubliceerde versie van het Bnb op wetten.overheid.nl.

1.4.2 Voorwaarden aan een vrijstellingsbesluit

Van de verboden als opgenomen in artikel 3.1 Wnb kunnen GS ontheffing verlenen, respectievelijk PS via de Verordening vrijstelling verlenen (artikel 3.3 Wnb). Voor de 'winterganzen' in Fryslân geldt de door PS verleende vrijstelling zoals vastgelegd in de Verordening.

Afweging bij besluitvorming

Vanuit hun bevoegdheid om vrijstelling te verlenen voor het vangen, het doden of het aantasten van verblijfplaatsen van vogelrichtlijnsoorten dienen PS een afweging te maken of de maatregel of handeling gevolgen kan hebben op de (gunstige) staat van instandhouding. Verder dient voorafgaand aan het besluit een overweging hebben plaatsgevonden of andere bevredigende maatregelen niet tot hetzelfde resultaat kunnen leiden.

Wettelijk belang

De vrijstelling voor het doden van ganzen is verleend aan grondgebruikers ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen.

Afweging of de maatregelen niet leiden tot verslechtering van de staat van instandhouding van de desbetreffende soorten.

Bij het vaststellen van de Verordening Wet natuurbescherming Fryslân hebben P.S. de afweging gemaakt dat de gunstige staat van instandhouding van de grauwe gans, kolgans en brandgans niet in het geding is en dat de vrijstelling – binnen de beperkingen en maximaal te doden aantallen dieren – niet tot gevolg kan hebben dat de gunstige staat van instandhouding van de soorten in het geding kan komen. Zie o.a. de toelichting bij de Verordening.

Andere bevredigende oplossing

De wet zegt niet dat deze 'andere bevredigende oplossing' ook eerst moet zijn ingezet en er moet zijn aangetoond dat deze niet tot gewenst resultaat leiden alvorens kan worden overgegaan tot het nemen van een besluit. Er moet enkel worden vastgesteld dat 'er geen andere bevredigende oplossing bestaat'. Dit houdt derhalve in dat bij het verlenen van een vrijstelling het bevoegd gezag (PS) moeten hebben meegewogen of en zo ja er alternatieve oplossingen bestaan en hebben afgewogen of met deze alternatieve oplossingen het beoogde doel (het voorkomen van belangrijke schade aan gewassen) ook kan worden bereikt.

Bij het nemen van het besluit tot vrijstelling hebben PS overwogen dat er geen andere bevredigende oplossing is dan het verjagen van de ganzen van schadepercelen naar foerageergebieden, waarbij doden via ondersteunend afschot is toegestaan. Aan deze overweging ligt onder andere de in 2017 uitgevoerde evaluatie van het ganzenbeleid ten grondslag. Hieruit volgt dat enkel het inzetten van enkel verjagingsmiddelen of methoden niet tot bevredigend resultaat zal leiden.

Eisen aan het besluit

De Wet stelt verder dat in een vrijstellingsbesluit in elk geval voorschriften worden opgenomen, onderscheidenlijk regels worden gesteld, over:

- a. de middelen, installaties of methoden voor het vangen of doden, waarbij enkel het gebruik wordt toegestaan van bij algemene maatregel van bestuur aangewezen middelen, installaties of methoden;
- b. de tijd en plaats waarvoor de ontheffing of vrijstelling geldt, en
- c. de wijze waarop het risico voor het behoud van de vogelstand wordt beperkt.

In de Verordening is opgenomen dat voor het doden (verjagen met ondersteunend afschot) het gebruik van het geweer is toegestaan, waarbij tevens is aangegeven dat dit middel ook kan worden ingezet bij de methoden voor toepassing van een half uur voor zonsopgang.

Tevens is in het besluit opgenomen dat het daadwerkelijk doden van ganzen beperkt is tot aan 12:00 in de middag. Andere beperkingen zijn dat de vrijstelling niet geldt op bepaalde locaties (foerageergebieden en rustgebieden) of op locaties waar geen sprake is van kwetsbaar gewas.

Voor de gehele afweging wordt verwezen naar de inhoud van de Verordening Wet natuurbescherming Fryslân 2017 en de toelichting.

Voor zover dit op grond van de Verordening is voorgeschreven worden de onderwerpen zoals hiervoor geschetst verder uitgewerkt en beschreven in de volgende hoofdstukken van dit plan.

1.5 Beleid provincie Fryslân

Hiervoor is reeds verwezen naar het Friese ganzenbeleid. Dit ganzenbeleid is vastgelegd in het document “De Fryske Guozzeoanpak 2017-2020” en is door Gedeputeerde Staten van Fryslân vastgesteld op 18 april 2017 en door Provinciale Staten van Fryslân op 12 juli 2017. In het beleid zijn de provinciale doelstellingen vastgelegd omtrent de bescherming van ganzen tezamen met de bescherming van de belangen van de grondgebruikers. Het beleid bevat daarnaast enkele kaders waar ook in dit Faunabeheerplan rekening mee moet worden gehouden. Voor de volledige tekst van het beleid, de toelichting en achtergronden wordt verwezen naar https://www.fryslan.frl/beleidsthemas/ganzen_3538/.

Vooraf de populaties van de brand- en grauwe gans veroorzaakten steeds meer schade. In 2014 is de brandgans voor het eerst opgenomen als soort die in Fryslân mag worden geschoten bij het verjagen met ondersteunend afschot. De brandgans neemt in aantallen sterk toe en veroorzaakt nu een groot deel van de gewasschade. Daarnaast zijn er ‘stevige’ beschermende maatregelen genomen, o.a. door de instelling van foerageergebieden en zogenaamde soortspecifieke foerageergebieden, waar de ganzen rust krijgen en niet verjaagd mogen worden. Zie voor een beschrijving van de resultaten van de Evaluatie, bijlage 6.

1.6 Verordening Wet natuurbescherming Fryslân 2017

Voor de actuele en gehele tekst van de Verordening wordt verwezen naar de publicatie op www.overheid.nl

In de Verordening worden de doelstellingen en de reikwijdte weergegeven waaraan een faunabeheerplan binnen Fryslân dient te voldoen:

Artikel 3.1

- Het faunabeheerplan is gericht op een duurzaam beheer van in het wild levende diersoorten alsmede op de bestrijding van schadeveroorzakende dieren en de uitoefening van de jacht.
- Bij het duurzaam beheer wordt rekening gehouden met de effecten van de voorgenomen handelingen op de populatiegrootte, het habitatgebruik en de staat van instandhouding van de beschreven soorten gedurende de planperiode.

Artikel 3.2

Onverminderd het bepaalde in Artikel 3.12, derde lid, van de wet heeft een faunabeheerplan betrekking op een oppervlakte van ten minste 5.000 hectare.

Artikel 3.3

De geldigheidsduur van een faunabeheerplan bedraagt ten hoogste vijf jaren. Gedeputeerde staten kunnen op verzoek van de faunabeheereenheid de in het eerste lid genoemde termijn met maximaal 24 maanden verlengen. Wijziging van een faunabeheerplan behoeft goedkeuring van gedeputeerde staten.

In de Verordening worden door PS een aantal eisen aan een faunabeheerplan gesteld. Hieronder worden deze (samengevat) weergegeven. Daar onderhavig faunabeheerplan enkel betrekking heeft op het voorkomen van schade aan gewassen zijn alleen de eisen opgenomen die hierop van toepassing zijn.

Artikel 3.4

Een faunabeheerplan bevat ten minste:

- a) een beschrijving van het werkgebied van de Faunabeheereenheid en een duidelijke afbakening met de gebieden of locaties waarover het werkgebied van de faunabeheereenheid zich niet uitstrekt, inclusief het leefgebied van soorten als bedoeld in artikel 3.12, derde lid, van de wet waarop het plan mede betrekking heeft;
- b) een kaart waarop de begrenzing van het gebied waarop het faunabeheerplan betrekking heeft is aangegeven;
- c) kwantitatieve gegevens over de populatie van de diersoorten ten aanzien waarvan een duurzaam beheer of schadebestrijding noodzakelijk wordt geacht, gebaseerd op trendtellingen, met inbegrip van gegevens over de aanwezigheid van de populaties in het betrokken gebied gedurende het jaar.

Gedeputeerde staten kunnen nadere regels stellen met betrekking tot de in een faunabeheerplan op te nemen gegevens.

Artikel 3.5

Onverminderd het bepaalde in Artikel 3.4 bevat het faunabeheerplan inzake populatiebeheer en schadebestrijding van diersoorten ten minste:

- een onderbouwing van de noodzaak van schadebestrijding, waaronder een onderbouwde verwachting van de mate waarin belangen als bedoeld in artikel 3.3, vierde lid, onderdeel b, onder 1 tot en met 4, artikel 3.8, vijfde lid, onderdeel b, onder 1 tot en met 3 en artikel 3.10, tweede lid, onderdeel b tot en met h, van de wet zouden worden geschaad indien niet tot schadebestrijding zou worden overgegaan;
- per diersoort en gewas een beschrijving van de aard en omvang van de getaxeerde schade in de vijf jaren voorafgaand aan de periode waarop het faunabeheerplan betrekking heeft, onderverdeeld naar de verschillende wildbeheereenheden;
- per diersoort:
 - 1°. een beschrijving van de handelingen die in de vijf jaren voorafgaand aan de periode waarop het faunabeheerplan betrekking heeft zijn verricht om schade te voorkomen of te beperken, waaronder het naar soort onderscheiden aantal gedode dieren;
 - 2°. een beschrijving van het effect van de in het vorige lid bedoelde uitgevoerde handelingen, voor zover kwantitatieve gegevens beschikbaar zijn;
 - 3°. een beschrijving en onderbouwing van de aard en de noodzaak van maatregelen of handelingen ter voorkoming of beperking van schade, alsmede een beschrijving van de locaties waar en de perioden in het jaar waarin deze plaats dienen te vinden;
 - 4°. een beschrijving van het verwachte effect van de voorgenomen maatregelen en handelingen.

Indien de handeling doden met het geweer als maatregel noodzakelijk wordt geacht, een beschrijving waarom inzet van preventieve maatregelen, alternatieve handelingen of handelwijzen naar verwachting niet tot een bevredigend resultaat zullen lijden.

Zoals met name uit artikel 3.4 en 3.5 volgt dient in dit Faunabeheerplan een aantal beschrijvingen te zijn opgenomen.

Voor de onderwerpen 'noodzaak van schadebestrijding' en 'aard en noodzaak van maatregelen of handelingen ter voorkoming van schade' dient in dit plan, naast een beschrijving, een onderbouwing te zijn opgenomen op grond waarvan grondgebruikers gebruik kunnen maken van de door PS verleende vrijstelling.

Er zijn door GS geen aanvullende eisen gesteld waaraan dit Faunabeheerplan dient te voldoen.

1.7 verwijzings tabel eisen Wnb en Verordening Faunabeheerplan

In onderstaande tabel is weergegeven in welk hoofdstuk van het Faunabeheerplan of in welke bijlage de in de Wet en de Verordening opgenomen vereisten aan een Faunabeheerplan zijn terug te vinden.

Wet natuurbescherming

Tekst artikel	Invulling in Verordening Wnb resp Faunabeheerplan
Artikel 3.3 Wnb	
<i>Lid 4 Een ontheffing of een vrijstelling wordt uitsluitend verleend, indien is voldaan aan elk van de volgende voorwaarden:</i> <i>a. er bestaat geen andere bevredigende oplossing;</i>	Zie Verordening Wet natuurbescherming Fryslân 2017
<i>b. zij is nodig:</i> <i>1°. in het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid;</i> <i>2°. in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;</i> <i>3°. ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren;</i> <i>4°. ter bescherming van flora of fauna</i>	De vrijstelling is verleend ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen. Zie Verordening Wet natuurbescherming Fryslân 2017
<i>c. de maatregelen leiden niet tot verslechtering van de staat van instandhouding van de desbetreffende soort.</i>	Zie overwegingen bij Verordening Wet natuurbescherming Fryslân, en aanvullend bijlage 2 en paragraaf 3.2.5 Faunabeheerplan.
<i>Lid 5 In een ontheffing, onderscheidenlijk vrijstelling worden in elk geval voorschriften opgenomen, onderscheidenlijk regels gesteld, over:</i>	
<i>a. de middelen, installaties of methoden voor het vangen of doden, waarbij enkel het gebruik wordt toegestaan van bij algemene maatregel van bestuur aangewezen middelen, installaties of methoden;</i>	Zie Verordening Wet natuurbescherming Fryslân 2017 en aanvullend paragraaf 3.2.4 Faunabeheerplan

<p>b. de tijd en plaats waarvoor de ontheffing of vrijstelling geldt, en</p> <p>c. de wijze waarop het risico voor het behoud van de vogelstand wordt beperkt.</p>	Zie Verordening Wet natuurbescherming Fryslân 2017 en aanvullend bijlage 3 en hoofdstuk 1 en hoofdstuk 3 Faunabeheerplan
Artikel 3.12 Wnb	
4 Onderdeel van het faunabeheerplan zijn passende en doeltreffende maatregelen ter voorkoming en bestrijding van schade aangericht door in het wild levende dieren.	Zie met name hoofdstuk 3
5 Ten behoeve van een planmatige en doelmatige aanpak van het faunabeheer wordt het faunabeheerplan onderbouwd door trendtellingen van de populaties van in het wild levende dieren in het gebied waarop het faunabeheerplan van toepassing is.	Zie bijlage 2
<p>9 Provinciale staten stellen bij verordening regels waaraan in hun provincie werkzame faunabeheereenheden en de door de faunabeheereenheid vastgestelde faunabeheerplannen voldoen. Deze regels kunnen in elk geval betrekking hebben op:</p> <p>a. de omvang en begrenzing van het werkgebied van de faunabeheereenheid;</p> <p>b. de aard, omvang en noodzaak van de op grond van het faunabeheerplan te verrichten handelingen waarvoor een ontheffing als bedoeld in artikel 3.17 wordt verleend of waartoe opdracht wordt verleend op grond van artikel 3.18;</p> <p>c. de wijze waarop en de perioden waarin de handelingen, bedoeld in onderdeel b worden verricht, en</p>	Zie hoofdstuk 5 Verordening Wet natuurbescherming Fryslân 2017

Verordening Wet natuurbescherming Fryslân 2017

Tekst artikel	Invulling in Faunabeheerplan
<p>§ 3.1 Doelstelling en reikwijdte faunabeheerplan</p> <p>Artikel 3.1</p> <p>1. Het faunabeheerplan is gericht op een duurzaam beheer van in het wild levende diersoorten alsmede op de bestrijding van schadeveroorzakende dieren en de uitoefening van de jacht.</p>	Bij winterganzen gaat het uitsluitend om bestrijding van schadeveroorzakende ganzensoorten

<p>2. Bij het duurzaam beheer wordt rekening gehouden met de effecten van de voorgenomen handelingen op de populatiegrootte, het habitatgebruik en de staat van instandhouding van de beschreven soorten gedurende de planperiode.</p>	<p>Zie hoofdstuk 3 en 4 Faunabeheerplan.</p>
<p>Artikel 3.3 1. De geldigheidsduur van een faunabeheerplan bedraagt ten hoogste vijf jaren. 2. Gedeputeerde staten kunnen op verzoek van de faunabeheereenheid de in het eerste lid genoemde termijn met maximaal 24 maanden verlengen. 3. Wijziging van een faunabeheerplan behoeft goedkeuring van gedeputeerde staten.</p>	<p>De geldigheidsduur van dit Faunabeheerplan is t/m 2020 danwel volgend aan de looptijd van de Fryske Guozzeoanpak.</p>
<p>§ 3.3 Eisen aan een faunabeheerplan Artikel 3.4</p>	
<p>1. Een faunabeheerplan bevat ten minste: a. een beschrijving van het werkgebied van de faunabeheereenheid en een duidelijke afbakening met de gebieden of locaties waarover het werkgebied van de faunabeheereenheid zich niet uitstrekt, inclusief het leefgebied van soorten als bedoeld in artikel 3.12, derde lid, van de wet waarop het plan mede betrekking heeft; b. een kaart waarop de begrenzing van het gebied waarop het faunabeheerplan betrekking heeft is aangegeven;</p>	<p>Zie bijlage 3 en hoofdstuk 1 Faunabeheerplan</p>
<p>c. kwantitatieve gegevens over de populatie van de diersoorten ten aanzien waarvan een duurzaam beheer of schadebestrijding noodzakelijk wordt geacht, gebaseerd op trend-tellingen, met inbegrip van gegevens over de aanwezigheid van de populaties in het betrokken gebied gedurende het jaar.</p>	<p>Zie bijlage 2 en ook bijlage 6</p>
<p>2. Gedeputeerde staten kunnen nadere regels stellen met betrekking tot de in een faunabeheerplan op te nemen gegevens.</p>	<p>Er zijn geen nadere regels gesteld</p>
<p>Artikel 3.5 1. Onverminderd het bepaalde in artikel 3.4 bevat het faunabeheerplan inzake populatiebeheer en schadebestrijding van diersoorten ten minste: a. een onderbouwing van de noodzaak van schadebestrijding, waaronder een onderbouwde verwachting van de mate waarin belangen als bedoeld in artikel 3.3, vierde lid, onderdeel b, onder 1 tot en met 4, artikel 3.8, vijfde lid, onderdeel b, onder 1 tot en met 3 en artikel 3.10, tweede lid, onderdeel b tot en met h, van de wet zouden</p>	<p>Zie hoofdstuk 2 en 3 Faunabeheerplan</p>

<p><i>worden geschaad indien niet tot schadebestrijding zou worden overgegaan;</i></p>	
<p><i>b. per diersoort en gewas een beschrijving van de aard en omvang van de getaxeerde schade in de vijf jaren voorafgaand aan de periode waarop het faunabeheerplan betrekking heeft, onderverdeeld naar de verschillende wildbeheereenheden;</i></p>	<p>Zie hoofdstuk 2 en bijlage 4</p>
<p><i>c. per diersoort:</i> <i>1°. een beschrijving van de handelingen die in de vijf jaren voorafgaand aan de periode waarop het faunabeheerplan betrekking heeft zijn verricht om schade te voorkomen of te beperken, waaronder het naar soort onderscheiden aantal gedode dieren;</i> <i>2°. een beschrijving van het effect van de in het vorige lid bedoelde uitgevoerde handelingen, voor zover kwantitatieve gegevens beschikbaar zijn;</i> <i>3°. een beschrijving en onderbouwing van de aard en de noodzaak van maatregelen of handelingen ter voorkoming of beperking van schade, alsmede een beschrijving van de locaties waar en de perioden in het jaar waarin deze plaats dienen te vinden;</i> <i>4°. een beschrijving van het verwachte effect van de voorgenomen maatregelen en handelingen.</i></p>	<p>Ad c.1 en 2: Zie hoofdstuk 2 Faunabeheerplan en bijlage 4</p> <p>Ad c.3. Zie hoofdstuk 1, 3 en 4 Faunabeheerplan</p> <p>Ad c. 4. Zie hoofdstuk 3 Faunabeheerplan</p>
<p><i>d. per diersoort waarvoor populatiebeheer wordt voorgestaan een onderbouwing van de huidige en gewenste stand van de populatie, inclusief een beschrijving van de aard, omvang en noodzaak van de handelingen die zullen worden verricht om de gewenste stand te bereiken;</i></p>	<p>Populatiebeheer is niet aan de orde.</p>
<p><i>2. Indien de handeling doden met het geweer als maatregel noodzakelijk wordt geacht een beschrijving waarom inzet van preventieve maatregelen, alternatieve handelingen of handelwijzen naar verwachting niet tot een bevredigend resultaat zullen lijden.</i></p>	<p>Zie hoofdstuk 3 Faunabeheerplan</p>

BIJLAGE 2. VERSPREIDING EN AANTALSONTWIKKELING WINTERGANZEN

Grauwe gans, Kolgans en Brandgans

Dit Faunabeheerplan Winterganzen Fryslân heeft alleen betrekking op de vogelsoorten Grauwe gans, Kolgans en Brandgans in de winterperiode.

Beleidsmatig is deze periode vastgesteld van 1 november tot 1 april. Enkel voor de brandgans wordt een langere periode beschouwd als 'winterperiode', namelijk tot 1 juni. Dit omdat de brandgans jaarlijks aanzienlijk later vertrekt naar haar noordelijke broedgebieden dan de grauwe gans en de kolgans.

2.1 Brandgans

Voorkomen winterperiode

Brandganzen zijn (gewoonlijk) trekvogels die vanuit de broedgebieden in het hoge noorden trekken naar Schotland en Ierland, Nederland en de omliggende landen. Vogels die bij ons overwinteren zijn vooral afkomstig van Nova Zembla en Zweden. Overwinteraars komen hier aan in december en verlaten onze streken gewoonlijk in maart (www.vogelbescherming.nl).

De brandgans is op weg om de Kolgans voorbij te streven als talrijkste in Noordwest-Europa overwinterende gans. Ook in Nederland zijn de aantallen enorm gestegen, met in sommige winters meer dan 800.000 exemplaren, overeenkomend met 80% van de flyway-populatie. De verspreiding bleef tot rond 1990 beperkt tot Friesland en het Wadden-, IJsselmeer- en Deltagebied. Daarna veroverde de Brandgans ook het binnenland. Piekaantallen in het binnenland worden doorgaans in de nawinter geteld. Koud winterweer leidt tot enige herverdeling binnen ons land: relatief lage aantallen in Noord-Nederland en relatief hoge aantallen in het zuidelijk deel (www.sovon.nl).

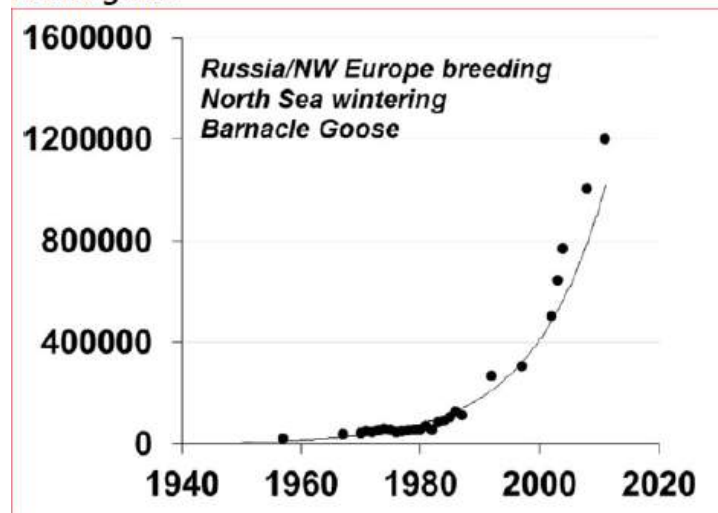
Staat van instandhouding

Voor alle inheems voorkomende vogels onder de Vogelrichtlijn wordt de status op Europees niveau bepaald en niet afzonderlijk voor de lidstaten. Voor de brandgans is de status bepaald als 'least concern' (websites BirdLife International en IUCN). De trend van de Europese populatie is 'toenemend' (BirdLife International 2015). Er zijn geen bedreigingen bekend die de status van de brandgans kunnen beïnvloeden.

De Staat van Instandhouding van de Brandgans als niet-broedvogel in Nederland is beoordeeld als 'gunstig'.

<https://www.sovon.nl/nl/soort/1670>.

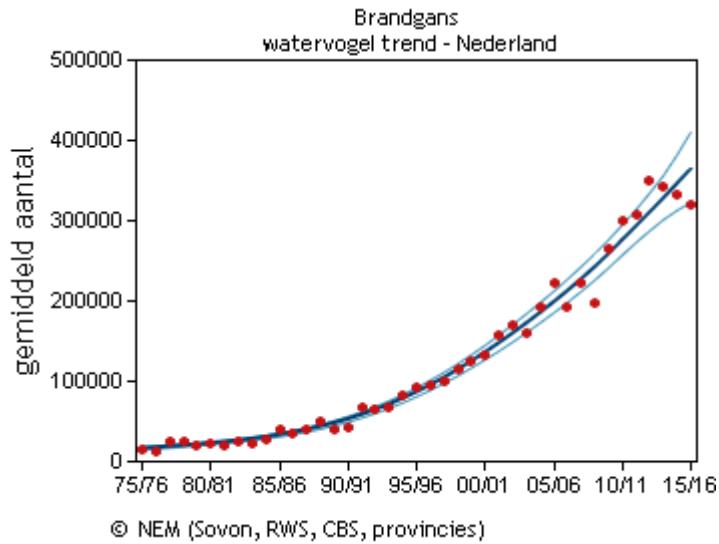
Brandgans

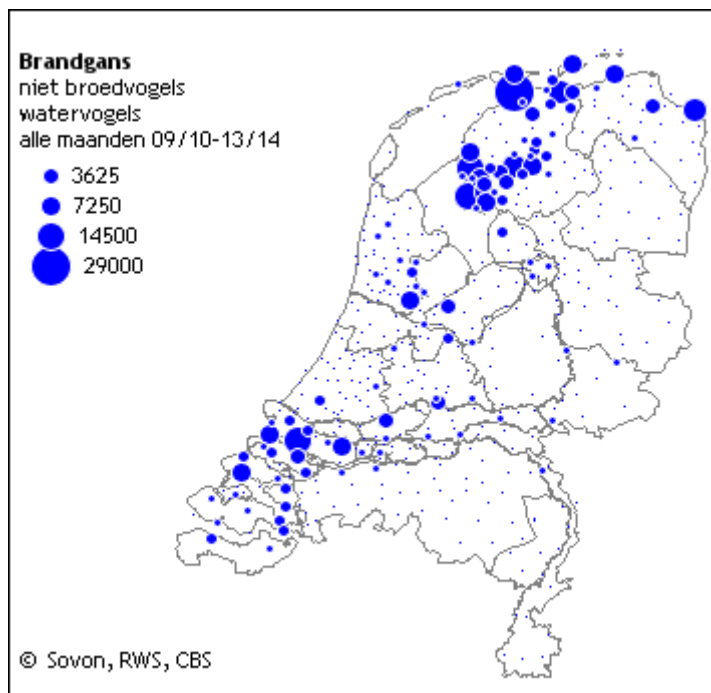
Figuur 1 trend brandgans Europa (bron: evaluatie 2017)

Trends en verspreiding
Landelijk

Volgens Sovon bedroeg het geschatte maximum aantal in de winter en op doortrek in de maand februari 2009-2014 660.000 – 860.000 exemplaren.

Figuur 2 Trend Brandgans Nederland (Sovon)

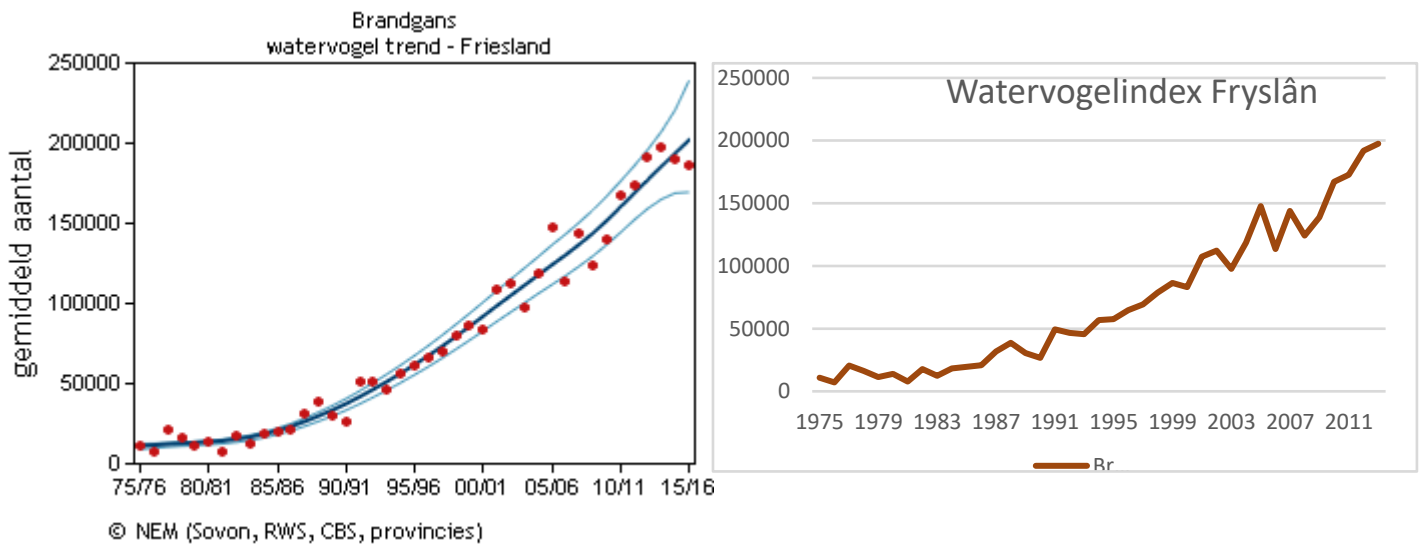
Figuur 3 Verspreiding Brandgans Nederland (Sovon)

Fryslân

Aantalsontwikkelingen – winter

In Fryslân is bij de brandgans als watervogel sprake van een sterke toename vanaf 1980 en van een matige toename vanaf 2004 (bron: Sovon).

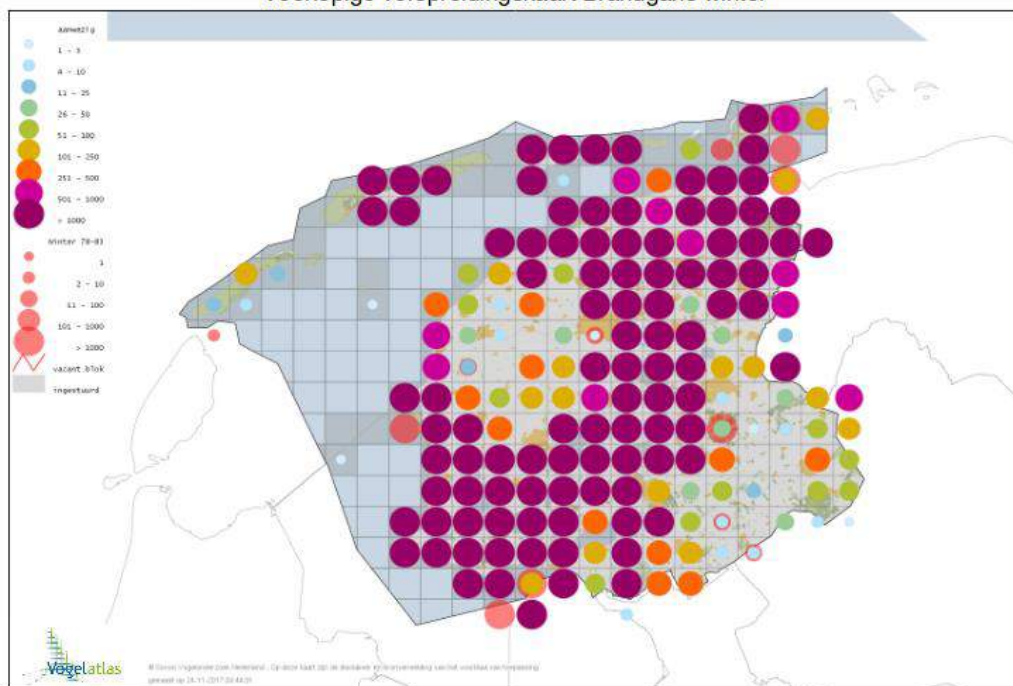
Het totale ganzenbezoek aan Fryslân is sinds 2010/11 op een constant niveau. Het winterseizoen 2013/14 valt uit de toon met een opvallend hoog aantal. Het seizoensgemiddelde van de Brandgans nam in 2015/16 met 6% af t.o.v. 2014/15. De brandgans is in grote aantallen in de maanden maart, april en mei aanwezig (Evaluatie 2017).

Figuur 4 aantalsontwikkeling brandgans Fryslân (winter)

Figuur 5 verspreiding brandgans Fryslân Winter (SOVON/Vogelatlas)

Voorlopige verspreidingskaart Brandgans winter

2.2 Kolgans

Voorkomen winterperiode

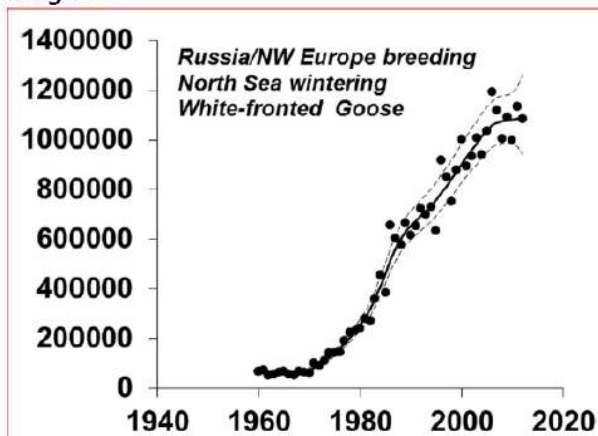
De kolganzen die in Nederland overwinteren zijn voor het overgrote deel afkomstig uit Noordwest-Rusland en Siberië, vanwaar ze in westelijke tot zuidwestelijke richting wegtrekken naar hun winterkwartieren, vooral West-Europa. Vanaf de jaren 1980 neemt het aantal overwinterende kolganzen toe in West-Europa. Ook in Nederland is deze toename te zien (www.vogelbescherming.nl).

Kolganzen zijn voornamelijk aanwezig van oktober tot en met maart, met de hoogste aantallen midden in de winter. Maximaal vertoeven er bijna 900.000 Kolganzen in ons land, 80% van de wereldpopulatie. De grootste concentraties houden zich op in graslanden in Friesland en het rivierengebied. Strenge vorst en zware sneeuwval kan leiden tot een leegloop uit Noordoost-Nederland (en toenemende aantallen in Zuidwest-Nederland en het rivierengebied), soms ook tot een massale toestroom of doortrek van vogels die eerst oostelijker pleisterden. De landelijke aantallen namen sinds 1975 fors toe. De in Nederland overwinterende aantallen zijn sinds 2005 stabiel; dat de seizoensgemiddelden nog toenamen komt vooral doordat grote aantallen soms al vroeg in de herfst arriveren (www.sovon.nl).

Staat van instandhouding

Voor alle inheems voorkomende vogels onder de Vogelrichtlijn wordt de status op Europees niveau bepaald en niet afzonderlijk voor de lidstaten. Voor de kolgans is de status bepaald als 'least concern' (websites BirdLifeInternational en IUCN). De trend van de Europese populatie is 'stabiel' (BirdLife International 2015).

Kolganzen

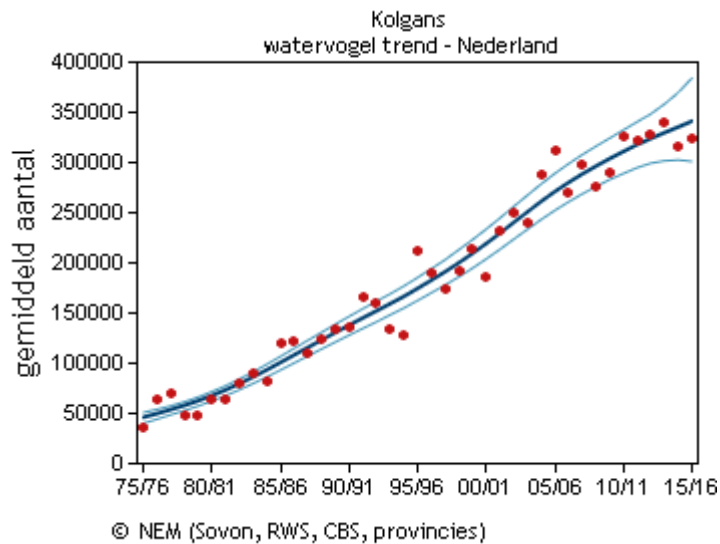

De Staat van Instandhouding van de kolgans als niet-broedvogel in Nederland is beoordeeld als 'gunstig'. <https://www.sovon.nl/nl/soort/1590>.

Figuur 6 trend kolgans Europa (bron: Evaluatie 2017)

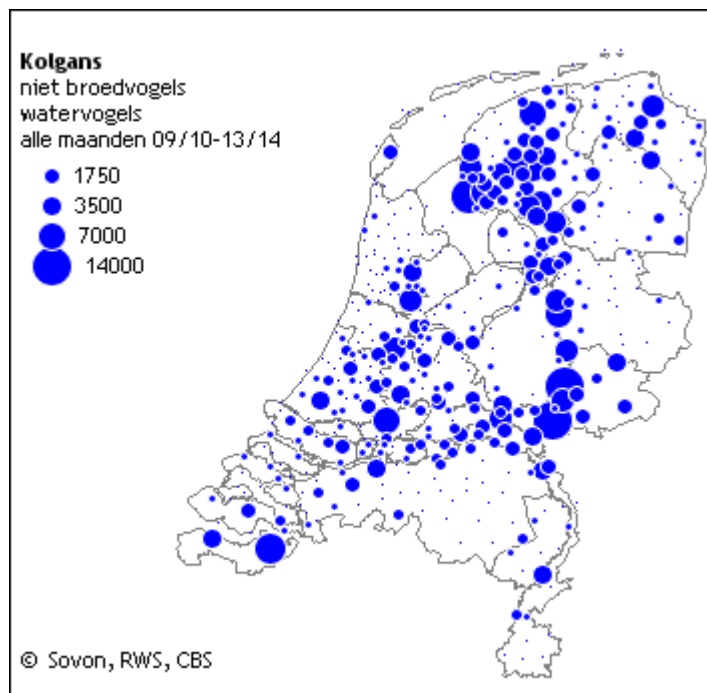
Trends en verspreiding

Landelijk

Figuur 5 Trend kolgans Nederland (Sovon)

Volgens Sovon bedroeg het geschatte maximum aantal in de winter en op doortrek in de maand januari 2009-2014 820.000 – 970.000 exemplaren.

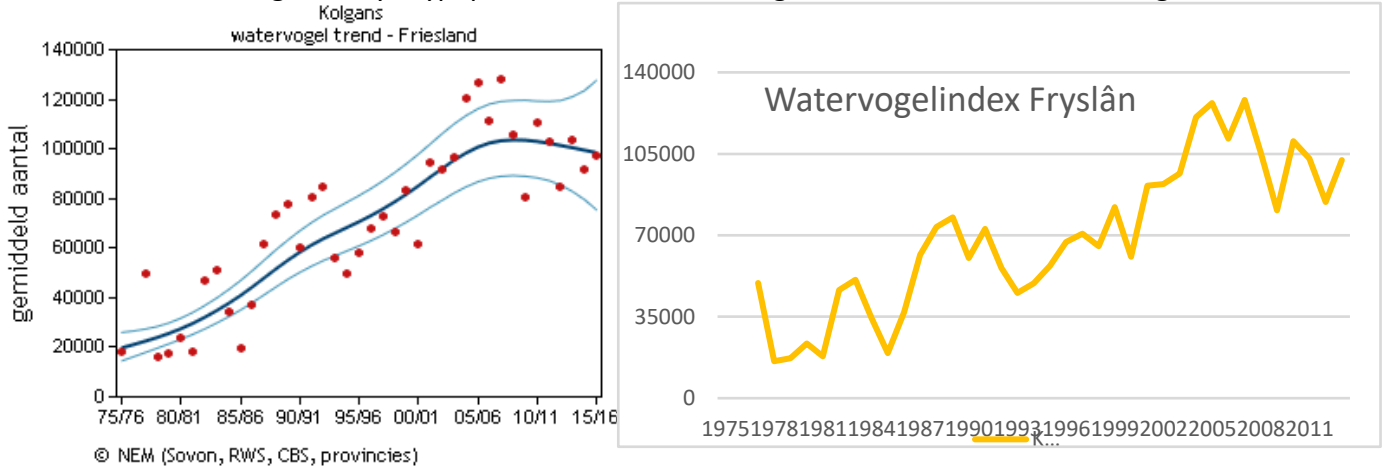

Figuur 6 verspreiding kolgans Nederland (Sovon)

Fryslân

Aantalsontwikkelingen – winter

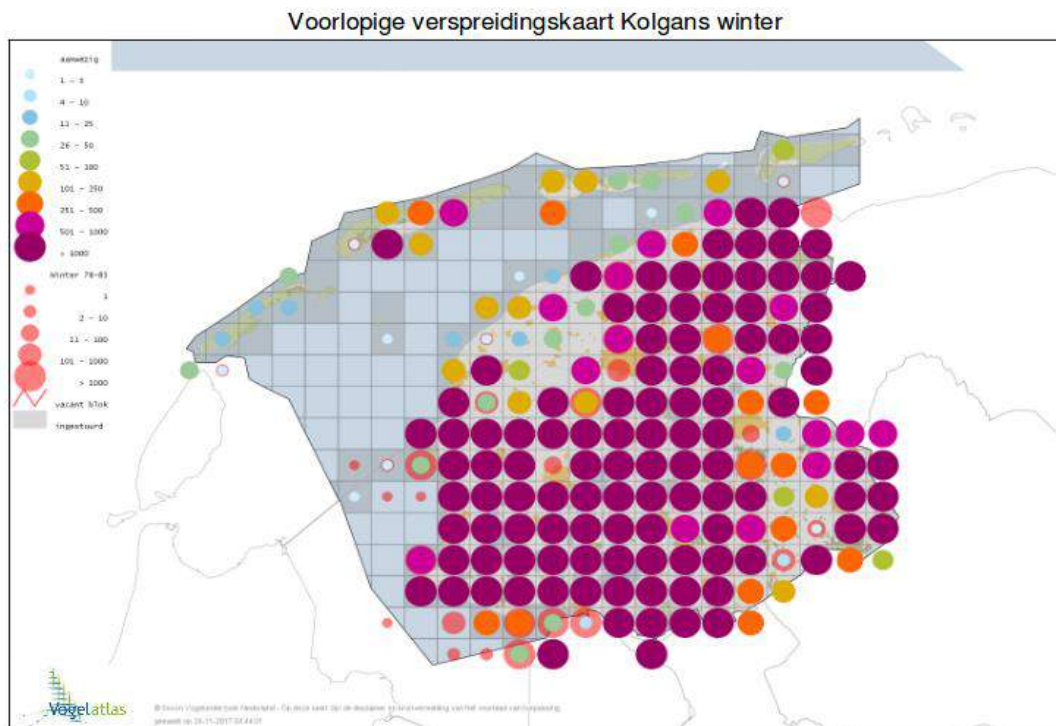
In Fryslân is bij de kolgans als watervogel sprake van een significante toename vanaf 1980. De laatste 10 seizoenen wordt geen significante aantalsverandering waargenomen. Na 2011/12 werden in geen enkel seizoen meer dan 300.000 kolganzen in Fryslân geteld. De afvlakking in seizoensmaxima is ook in de landelijke cijfers terug te zien. En houdt waarschijnlijk verband met stabilisatie van de gehele flywaypopulatie. Die wordt mede gevoed door de aanhoudend lage

Figuur 7 Trend kolgans Fryslân (winter)

reproductie in de broedgebieden (bron: Sovon).

De voorlopige verspreidingskaart van het Atlasproject van Sovon toont de provinciale verspreiding van de kolgans in de winter.

Figuur 8 Voorlopige verspreidingskaart kolgans Winter Fryslân (Sovon/Vogelatlas)

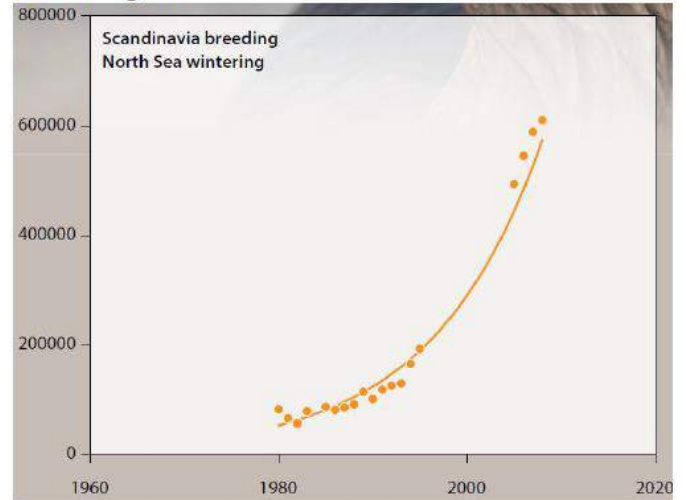
2.3 Grauwe gans

Voorkomen winterperiode

Van origine is de grauwe gans een trekkende vogelsoort. Nederland is vanouds een belangrijk overwinteringsgebied. De laatste decennia is er veel veranderd in het trekgedrag. Er zijn populaties die nauwelijks nog trekken (o.a. in Schotland). In de jaren 1980 overwinterde nog zo'n 80% van de Europese grauwe ganzen in Spanje, inmiddels is Nederland het belangrijkste overwinteringsgebied. Vanaf februari verlaten de overwinterende vogels Nederland en keren terug naar de Scandinavische broedgebieden. Een steeds groter deel van de grauwe ganzen in Nederland trekt niet of nauwelijks en is jaarrond bij ons (www.vogelbescherming.nl).

De aantallen grauwe ganzen in Nederland is vanaf 1975 enorm toegenomen, een gevolg van de toegenomen Noordwest-Europese broedpopulatie inclusief de Nederlandse. De aantallen zijn het hoogst in najaar en winter, wanneer de omvangrijke eigen populatie (grotendeels standvogels) aanvulling uit Noord- en Oost-Europa krijgt. Rond 2010 ging het om maximaal een half miljoen grauwe ganzen, verdeeld over het hele land maar met accenten in het Deltagebied en rivierengebied. Streng winterweer heeft weinig effect op aantallen en verspreiding (www.sovon.nl).

Grauwe gans

Figuur 9 trend grauwe gans (bron: Evaluatie 2017)

Staat van instandhouding

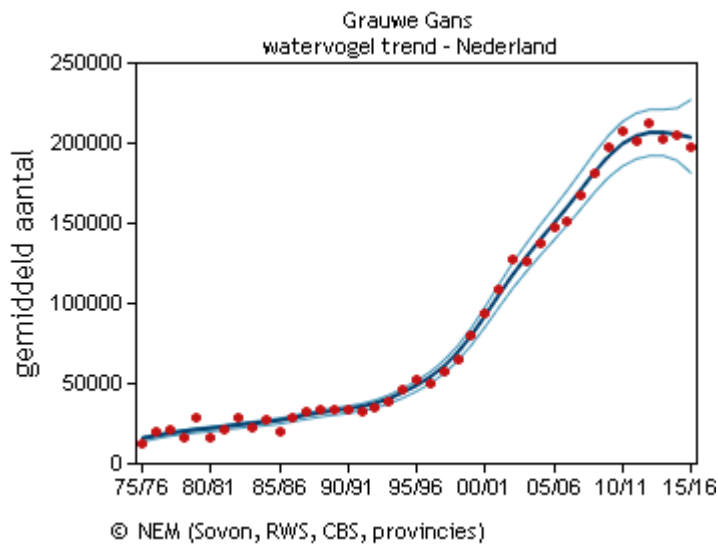
alle inheems voorkomende vogels onder de Vogelrichtlijn wordt de status op Europees niveau bepaald en niet afzonderlijk voor de lidstaten. Voor de grauwe gans is de status bepaald als 'least concern'. Daarbij wordt aangegeven dat de populatieomvang van de grauwe gans 'extreem hoog' is. (websites BirdLifeInternational en IUCN). De trend van de Europese populatie is 'toenemend' (BirdLife International 2015).

De Staat van Instandhouding van de grauwe gans als niet-broedvogel in Nederland is beoordeeld als 'gunstig' (Sovon).

Trends en verspreiding

Landelijk

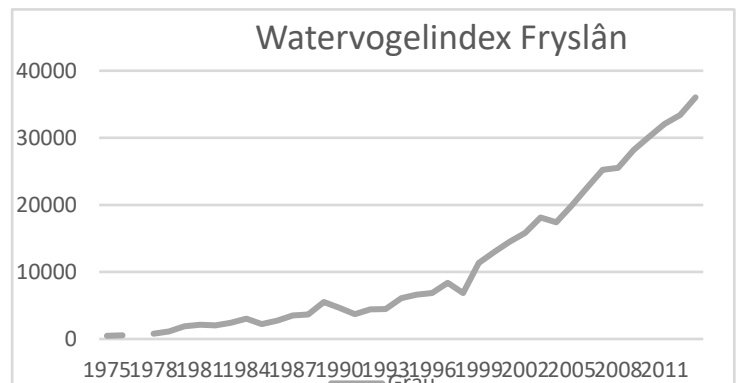
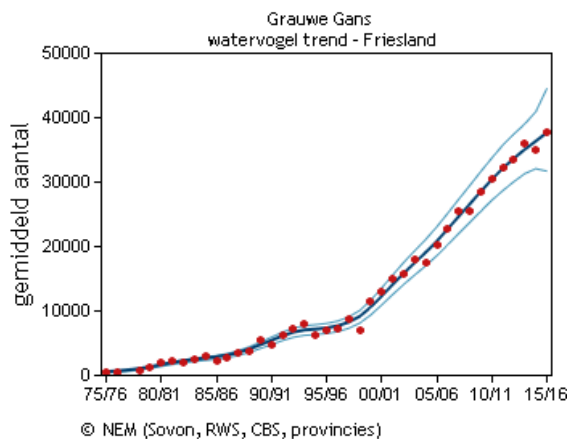
Volgens Sovon bedroeg het geschatte maximum aantal in de winter en op doortrek in de maanden november-december 2009-2014 520.000 – 580.000 exemplaren.

Figuur 10 Trend grauwe gans Nederland (Sovon)

Fryslân

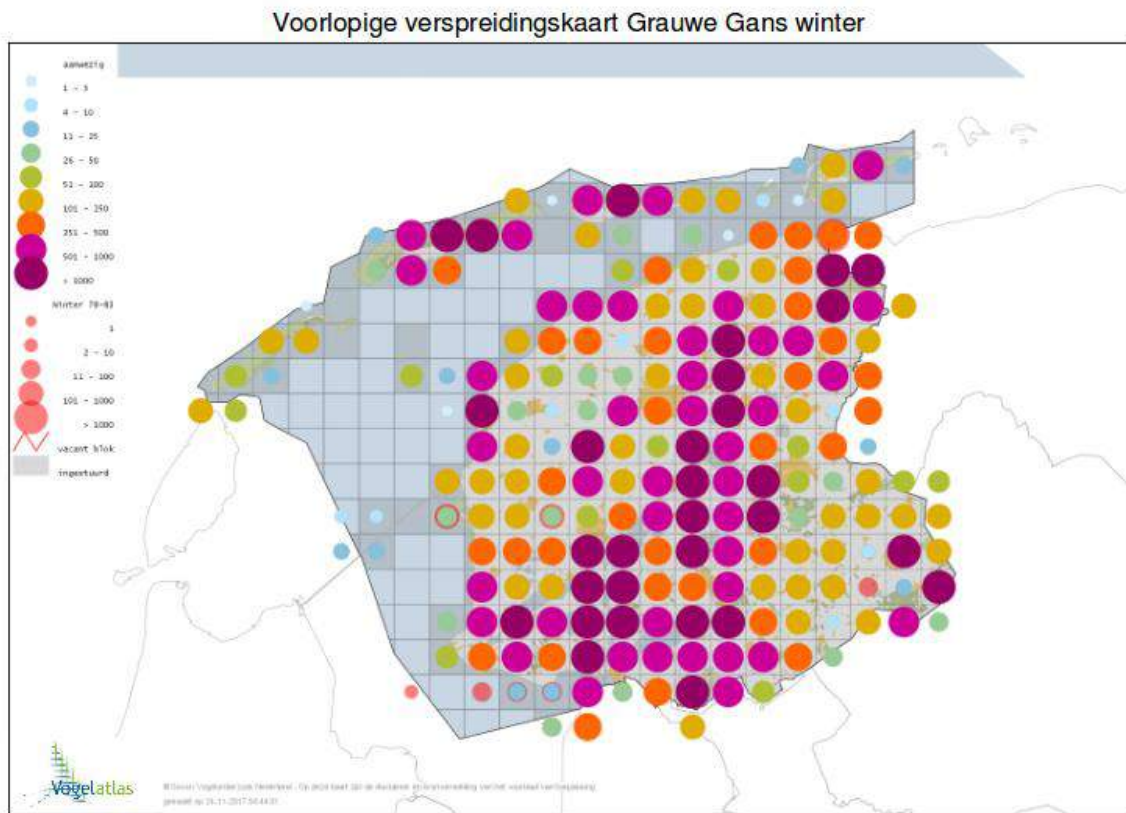
Aantalsontwikkelingen – winter

Figuur 11 Trend grauwe gans Fryslân (winter)

De seizoensgemiddelden van de grauwe gans bevinden zich nog steeds in een stijgende lijn, en een stabilisatie in 2014/15 lijkt van tijdelijke aard geweest. Bij de seizoensmaxima is de groei van de aantallen daarentegen wat afgevlakt, vooral sinds 2011/12. Ook de toename van maxima verloopt minder steil dan bij de seizoensgemiddelden. De verklaring voor dit patroon is dat in steeds meer maanden over de winter grote aantallen grauwe ganzen aanwezig zijn, door toename van de lokale broedpopulatie (die ook in de winter aanwezig is), in combinatie met eventuele veranderingen in trekgedrag (minder vogels die wegtrekken in de winter en dus in Fryslân de winter over blijven).

In Fryslân is bij de grauwe gans als watervogel sprake van een sterke toename vanaf 1980 en van een matige toename vanaf 2004. De voorlopige verspreidingskaart van het Atlasproject van Sovon toont de provinciale verspreiding van de grauwe gans in de winter.

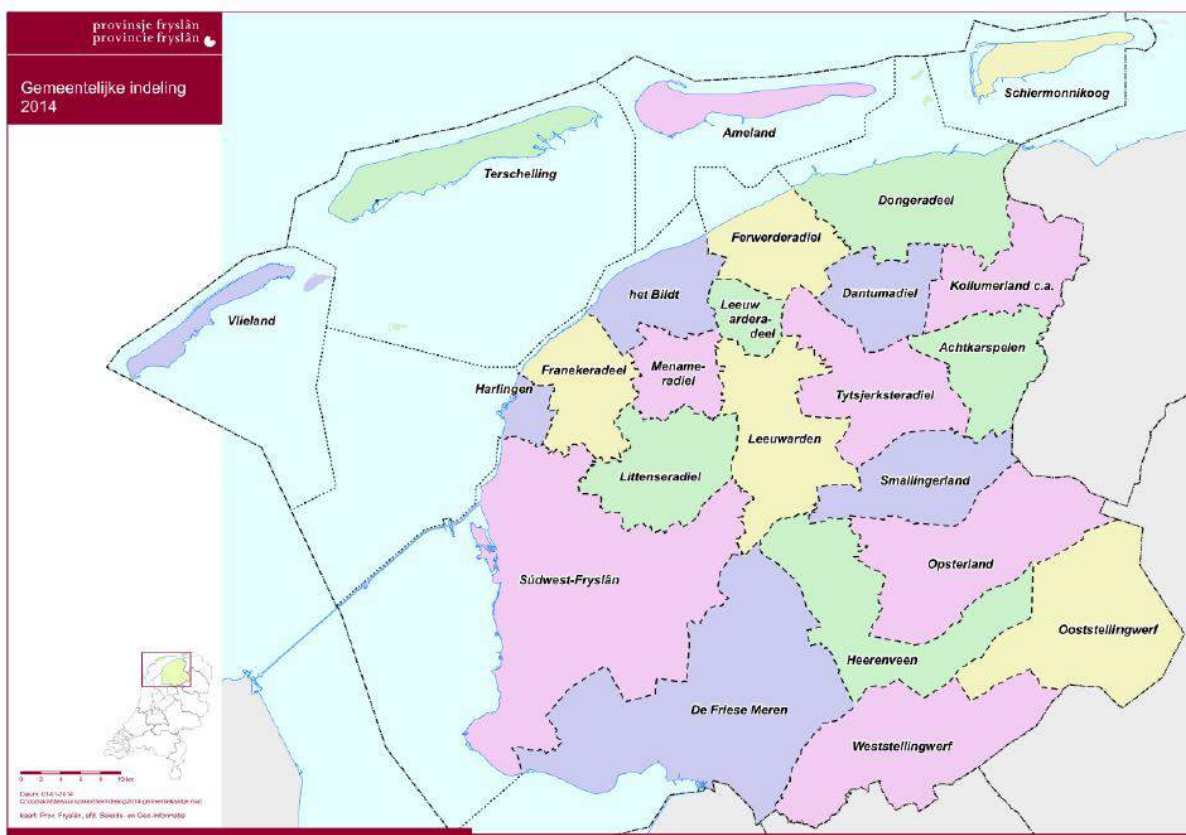

Figuur 12 Verspreiding grauwe gans Fryslân (SOVON/VogelAtlas)

BIJLAGE 3 WERKGEBIED FAUNABEHEERENHEID FRYSLÂN

De Faunabeheereenheid heeft een coördinerende rol bij schadebestrijding en populatiebeheer. Een planmatige aanpak biedt een betere waarborg voor de instandhouding van populaties van de betreffende diersoorten dan wanneer elke grondgebruiker of jachthouder afzonderlijk, ieder voor zijn eigen gebied, het beheer voert. Op 6 augustus 2003 is de Stichting Faunabeheereenheid Fryslân opgericht en op 30 september 2003 is deze door Gedeputeerde Staten wettelijk erkend. Haar werkgebied is de gehele provincie Fryslân, exclusief grote open wateren en bebouwde kommen.

Het werkgebied beslaat een oppervlakte van 382.044 hectare en omvat alle gronden van de Friese wildbeheereenheden.

Overzichtskartaal FBE Fryslân, met ligging van gemeenten in Fryslân (bron: Provincie Fryslân)

4.1 Schadehistorie

Artikel 3.5 lid b van de Verordening vraagt per diersoort en gewas een beschrijving van de aard en omvang van de getaxeerde schade in de vijf jaren voorafgaand aan de periode waarop het faunabeheerplan betrekking heeft, onderverdeeld naar de verschillende wildbeheereenheden. De informatie over de schadeontwikkeling is afkomstig uit FF3000 van BIJ12 Faunafonds.

Schade per maand

BIJ12 Faunafonds onderscheidt zomerschade en winterschade. Dit zijn de getaxeerde schades waarvoor een tegemoetkomingaanvraag is gedaan in de periode van april t/m september, respectievelijk van oktober t/m maart. Voor dit faunabeheerplan, dat alleen betrekking heeft op de maanden november t/m mei voor de brandgans en op de maanden november t/m maart voor de kolgans en de grauwe gans, zijn een deel van de winterschade en een deel van de zomerschade relevant. In de volgende tabel zijn de aantallen tegemoetkomingaanvragen vermeld die in de maanden november t/m mei zijn gedaan vanaf het seizoen 2012-2013. Het betreft de totale aantallen voor alle ganzensoorten² en ook voor de brandgans, kolgans en grauwe gans afzonderlijk. De getallen vanaf het seizoen 2014-2015 hebben betrekking op de Fryske Guozzeoanpak 2014-2017. Hieruit blijkt dat de schademeldingen sinds 2014-2015 vooral vallen in de maanden februari en maart.

Tabel 4.1 Aantal afgesloten tegemoetkomingaanvragen voor schade

² Naast brandgans, kolgans en grauwe gans ook kleine rietgans, rotgans en toendrarietgans, boerengans, Canadese gans, Indische gans en Nijlgans

Alle ganzen

Som van Aandeel soort	Nov	Dec	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Nov-mei
2012-2013	16	9	761	88	233	107	43	1255
2013-2014	22	11	211	118	359	122	28	870
2014-2015	5	9	16	58	799	54	15	956
2015-2016	1	4	13	828	223	35	20	1124
2016-2017	4	16	38	949	215	28	18	1267

brandgans

Som van Aandeel soort	Nov	Dec	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Nov-mei
2012-2013	5	2	390	34	89	51	23	595
2013-2014	8	3	141	49	133	48	9	391
2014-2015	2	3	5	19	254	18	5	306
2015-2016	0		5	380	68	15	4	472
2016-2017	1	7	13	432	69	10	2	534

grauwe gans

Som van Aandeel soort	Nov	Dec	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Nov-mei
2012-2013	4	3	105	18	50	17	8	205
2013-2014	7	2	21	27	88	34	16	195
2014-2015	1	2	2	13	203	12	6	241
2015-2016	0	2	3	135	55	9	11	214
2016-2017	2	2	9	196	56	7	12	284

kolgans

Som van Aandeel soort	Nov	Dec	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Nov-mei
2012-2013	7	2	250	34	86	32	5	417
2013-2014	6	5	47	40	127	35	3	262
2014-2015	2	3	8	24	338	19	1	395
2015-2016	1	3	4	226	96	10	2	342
2016-2017	1	6	14	243	86	9	1	360

Bron: Faunafonds 3000, gegevens per 8-2-2018

Schadehoogte in euro's

In tabel 4.2 zijn de getaxeerde schadebedragen vermeld voor de tegemoetkomingaanvragen die in de vermelde maanden vanaf het seizoen 2012-2013 zijn binnengekomen. Uit de tabellen blijkt dat de schade aanzienlijk is toegenomen in de afgelopen jaren. Deze toename van schade is vooral veroorzaakt door de brandgans en de grauwe gans en in mindere mate door de kolgans.

Tabel 4.2: Getaxeerde schadebedragen

Alle ganzensoorten

Som van Taxatie-bedrag

Seizoen	Nov	Dec	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Nov t/m Mei
2012-2013	€ 78.315	€ 68.424	€ 4.757.959	€ 497.859	€ 1.356.893	€ 544.586	€ 187.963	€ 7.491.999
2013-2014	€ 154.401	€ 107.631	€ 2.557.968	€ 1.172.924	€ 2.505.158	€ 704.470	€ 113.577	€ 7.316.129
2014-2015	€ 25.558	€ 58.591	€ 1.590.513	€ 411.461	€ 6.278.946	€ 356.044	€ 92.414	€ 8.813.527
2015-2016	€ 18.837	€ 9.923	€ 81.535	€ 7.364.645	€ 1.436.939	€ 236.666	€ 136.945	€ 9.285.490
2016-2017	€ 15.163	€ 166.053	€ 239.929	€ 8.292.650	€ 1.760.939	€ 136.808	€ 120.188	€ 10.731.730

Bron: Faunafonds 3000, gegevens per 8-2-2018

Brandgans

Som van Taxatie-bedrag

Seizoen	Nov	Dec	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Nov t/m Mei
2012-2013	€ 29.417	€ 26.797	€ 2.469.375	€ 239.522	€ 627.484	€ 296.325	€ 140.462	€ 3.829.382
2013-2014	€ 71.311	€ 36.856	€ 1.490.615	€ 548.139	€ 1.111.602	€ 279.419	€ 56.219	€ 3.594.161
2014-2015	€ 6.150	€ 13.223	€ 777.285	€ 150.954	€ 2.322.891	€ 145.191	€ 53.007	€ 3.468.701
2015-2016	€ 1.884		€ 29.617	€ 3.747.268	€ 548.114	€ 99.523	€ 74.934	€ 4.501.340
2016-2017	€ 4.272	€ 72.506	€ 78.484	€ 4.152.469	€ 630.617	€ 44.381	€ 23.419	€ 5.006.148

Bron: Faunafonds 3000, gegevens per 8-2-2018

Grauwe gans

Som van Taxatie-bedrag

Seizoen	Nov	Dec	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Nov t/m Mei
2012-2013	€ 11.209	€ 31.934	€ 433.684	€ 100.117	€ 270.103	€ 72.922	€ 21.155	€ 941.124
2013-2014	€ 45.884	€ 21.358	€ 101.042	€ 271.233	€ 534.925	€ 217.214	€ 44.205	€ 1.235.861
2014-2015	€ 3.877	€ 17.431	€ 20.976	€ 91.612	€ 1.409.620	€ 75.824	€ 28.989	€ 1.648.329
2015-2016	€ 942	€ 4.426	€ 21.536	€ 1.089.411	€ 329.318	€ 61.871	€ 42.722	€ 1.550.226
2016-2017	€ 7.277	€ 21.363	€ 60.321	€ 1.570.727	€ 447.484	€ 28.351	€ 71.652	€ 2.207.175

Bron: Faunafonds 3000, gegevens per 8-2-2018

Kolgans

Som van Taxatie-bedrag

Seizoen	Nov	Dec	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Nov t/m Mei
2012-2013	€ 37.689	€ 8.073	€ 1.006.753	€ 151.946	€ 434.212	€ 155.815	€ 11.555	€ 1.806.043
2013-2014	€ 36.932	€ 47.857	€ 251.126	€ 346.535	€ 807.461	€ 187.974	€ 7.904	€ 1.685.789
2014-2015	€ 15.531	€ 22.935	€ 53.247	€ 155.936	€ 2.518.278	€ 110.791	€ 2.138	€ 2.878.856
2015-2016	€ 16.011	€ 5.497	€ 29.782	€ 1.643.051	€ 535.175	€ 70.531	€ 13.531	€ 2.313.578
2016-2017	€ 3.614	€ 69.148	€ 87.812	€ 1.825.985	€ 654.802	€ 47.882	€ 8.500	€ 2.697.743

Bron: Faunafonds 3000, gegevens per 8-2-2018

De Evaluatie 2017 van de Fryske Guozzeoanpak 2014 bevat een nadere analyse van de schadeontwikkeling. De schadeoppervlakte neemt niet toe, maar het getaxeerde schadebedrag wel; de toename kan voor een deel verklaard worden uit een stijging van de ruwvoerprijs over deze jaren. Uit de oplopende schadebedragen blijkt de noodzaak van verjaging met ondersteunend afschot.

Gewas

Wanneer onderscheid wordt gemaakt naar gewas dan blijkt vrijwel alle ganzenschade op te treden aan blijvend grasland. De schade aan nieuw ingezaaid grasland, wintergraan en overige gewassen is daarmee vergeleken beperkt van omvang.

Tabel 4.3: Getaxeerde schadebedragen voor alle ganzensoorten naar gewas

Alle ganzensoorten
Som van Taxatie-bedrag

Gewas	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017
asperge					€ 2.839
biezen	€ 92				
brouwergerst		€ 1.710		€ 1.139	€ 1.642
grasland, blijvend	€ 7.395.287	€ 7.108.620	€ 8.687.327	€ 9.194.171	€ 10.567.316
grasland, nieuw ingezaaid	€ 41.812	€ 158.733	€ 84.076	€ 62.919	€ 127.809
graszaad	€ 801	€ 15.444	€ 1.006	€ 5.481	
graszoden	€ 1.215				
klaver	€ 18.870	€ 451			
mais snijmais					€ 1.673
overige akkerbouwgewassen		€ -			€ 2.705
overige kool			€ 16.675		
suikerbiet					€ 4.086
wintergraan	€ 30.522	€ 21.788	€ 24.943	€ 21.114	€ 29.605
zomergraan	€ 3.400	€ 9.591		€ 666	
Totaal	€ 7.491.999	€ 7.316.337	€ 8.814.027	€ 9.285.490	€ 10.737.675

Bron: Faunafonds 3000, gegevens per 8-2-2018

Wildbeheereenheden

Een overzicht van de geografische spreiding van getaxeerde schade op basis van wildbeheereenheden is gegeven in tabel 4.4 voor alle ganzensoorten en voor Brandgans, Grauwe gans en Kolgans afzonderlijk. Hieruit blijkt dat er binnen de provincie een grote spreiding is in de mate van schade.

Tabel 4.4: Getaxeerde schadebedragen per WBE

Alle ganzensoorten

Som van Taxatie-bedrag	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017
Aengwirden-Schoterland	€ 342				
Ameland				€ 892.539	€ 933.841
Beneden de Linde	€ 453				
De Alde Slachte	€ 18.422	€ 13.256	€ 39.737	€ 15.983	€ 35.204
De Dongeradielen	€ 653.683	€ 717.410	€ 805.831	€ 866.361	€ 1.090.217
De Lauwers	€ 79.206	€ 85.300	€ 95.667	€ 162.150	€ 203.083
De Lytse Súdwesthoeke	€ 2.062.990	€ 1.690.264	€ 2.289.537	€ 1.899.079	€ 2.384.962
De Marne	€ 84.798	€ 72.765	€ 79.037	€ 64.111	€ 79.549
De Marren	€ 532.823	€ 378.920	€ 400.022	€ 514.448	€ 684.308
De Middelsee	€ 151.729	€ 125.465	€ 213.513	€ 159.976	€ 282.698
De Veenpolders	€ 35.891	€ 63.519	€ 71.443	€ 96.691	€ 129.067
Drachten e.o.	€ 177.130	€ 247.611	€ 237.361	€ 243.461	€ 293.616
Gaasterlân e.o.	€ 615.141	€ 609.749	€ 628.756	€ 643.221	€ 797.706
It Bûtenfjild	€ 84.352	€ 41.004	€ 157.131	€ 143.404	€ 211.322
Kuinder en Linde	€ 65.011	€ 97.114	€ 97.779	€ 104.826	€ 145.594
Midden-Ooststellingwerf	€ 7.023	€ 12.051	€ 26.910	€ 13.992	€ 10.080
Midden-Opsterland	€ 57.267	€ 88.352	€ 97.923	€ 76.910	€ 103.301
Om de Terpen	€ 179.867	€ 198.423	€ 262.735	€ 613.084	€ 349.486
Schiermonnikoog	€ 11.461	€ 10.251	€ 30.694	€ 276.177	€ 299.933
Skarsterlân	€ 611.639	€ 496.760	€ 655.246	€ 677.774	€ 930.352
Terschelling		€ -		€ 348.165	€ 309.876
Tsjonger en AldDjip	€ 162	€ 11.232	€ 17.836	€ 10.857	€ 11.448
Tusken Waed en Stêd	€ 6.755	€ 16.452	€ 28.989	€ 21.073	€ 8.179
Tytsjerksteradiel -Súd	€ 43.661	€ 53.138	€ 51.367	€ 56.514	€ 69.944
Utingeradeel	€ 751.859	€ 1.017.628	€ 1.039.698	€ 1.214.535	€ 1.252.735
Vlieland					
Totaal	€ 6.231.665	€ 6.046.664	€ 7.327.212	€ 9.115.331	€ 10.616.501

brandgans

Som van Taxatie-bedrag	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017
Aengwirden-Schoterland	€ 171				
Ameland				€ 446.271	€ 456.343
Beneden de Linde	€ 453				
De Alde Slachte	€ 2.585	€ 4.665	€ 5.947	€ 7.032	€ 11.293
De Dongeradielen	€ 491.128	€ 537.825	€ 518.211	€ 570.506	€ 937.216
De Lauwers	€ 46.804	€ 43.202	€ 39.355	€ 70.751	€ 115.332
De Lytse Súdwesthoeke	€ 1.297.341	€ 1.123.677	€ 928.697	€ 893.732	€ 1.250.029
De Marne	€ 56.236	€ 35.124	€ 26.175	€ 21.428	€ 25.214
De Marren	€ 278.159	€ 171.989	€ 88.410	€ 182.426	€ 234.119
De Middelsee	€ 56.478	€ 21.819	€ 38.317	€ 41.366	€ 91.860
De Veenpolders	€ 649	€ 1.161	€ 696	€ 4.510	€ 1.215
Drachten e.o.	€ 56.613	€ 63.120	€ 99.821	€ 102.879	€ 112.235
Gaasterlân e.o.	€ 357.784	€ 318.779	€ 211.541	€ 298.678	€ 166.416
It Bûtenfjild	€ 34.790	€ 13.829	€ 45.679	€ 71.422	€ 81.213
Kuinder en Linde	€ 4.938	€ 14.951	€ 4.414		
Midden-Ooststellingwerf	€ 3.208			€ 6.996	€ 2.160
Midden-Opsterland	€ 8.331	€ 30.107	€ 28.373	€ 28.711	€ 43.614
Om de Terpen	€ 148.475	€ 174.569	€ 177.069	€ 563.729	€ 266.087
Schiermonnikoog	€ 4.107	€ 10.251	€ 25.775	€ 140.433	€ 186.210
Skarsterlân	€ 224.666	€ 141.347	€ 150.591	€ 217.273	€ 313.400
Terschelling				€ 173.598	€ 109.487
Tsjonger en AldDjip	€ 65	€ 2.247	€ 8.563	€ 6.515	€ 4.580
Tusken Waed en Stêd	€ 4.136	€ 15.985	€ 16.780	€ 17.183	€ 3.939
Tytsjerksteradiel -Súd	€ 11.093	€ 9.918	€ 6.740	€ 20.688	€ 13.701
Utingeradeel	€ 275.783	€ 302.393	€ 310.320	€ 495.502	€ 536.144
Vlieland					
Eindtotaal	€ 3.363.993	€ 3.036.958	€ 2.731.474	€ 4.381.629	€ 4.961.807

grauwe gans

Som van Taxatie-bedrag	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017
Aengewirde-Schoterland	€ 171				
Ameland				€ 901	€ 30.030
De Alde Slachte	€ 2.034	€ 3.798	€ 13.837	€ 5.155	€ 9.557
De Dongeradielen	€ 70.194	€ 113.483	€ 22.813	€ 103.892	€ 65.976
De Lauwers	€ 10.044	€ 16.536	€ 31.270	€ 45.301	€ 41.080
De Lytse Súdwesthoeke	€ 202.564	€ 167.682	€ 390.528	€ 380.800	€ 364.316
De Marne	€ 4.243	€ 2.380	€ 7.290	€ 9.703	€ 13.884
De Marren	€ 52.850	€ 68.895	€ 132.243	€ 99.255	€ 110.109
De Middelsee	€ 29.872	€ 41.313	€ 59.634	€ 39.964	€ 70.485
De Veenpolders	€ 9.054	€ 32.625	€ 58.104	€ 42.140	€ 105.965
Drachten e.o.	€ 56.494	€ 88.975	€ 67.115	€ 73.434	€ 77.170
Gaasterlân e.o.	€ 80.917	€ 86.947	€ 184.111	€ 139.068	€ 393.696
It Bûtenfjild	€ 7.519	€ 7.974	€ 35.810	€ 17.177	€ 31.243
Kuinder en Linde	€ 18.949	€ 32.810	€ 37.986	€ 39.183	€ 104.120
Midden-Ooststellingwerf	€ 3.207	€ 4.762	€ 7.756	€ 3.497	€ 1.548
Midden-Opsterland	€ 16.799	€ 22.194	€ 32.314	€ 17.180	€ 23.719
Om de Terpen	€ 5.571	€ 5.154	€ 17.252	€ 15.585	€ 12.193
Schiermonnikoog	€ 2.718			€ 1.171	€ 9.947
Skarsterlân	€ 153.962	€ 179.586	€ 213.175	€ 129.908	€ 240.779
Terschelling		€ -		€ 950	€ 64.630
Tsjonger en AldDjip		€ 4.493	€ 3.627	€ 2.171	€ 2.289
Tusken Waed en Stêd			€ 132	€ -	€ 216
Tytsjerksteradiel -Súd	€ 9.354	€ 17.629	€ 13.847	€ 12.138	€ 13.393
Utingeradeel	€ 203.274	€ 334.722	€ 311.218	€ 368.499	€ 386.535
Vlieland					
Eindtotaal	€ 939.790	€ 1.231.958	€ 1.640.062	€ 1.547.072	€ 2.172.880

kolgans

Som van Taxatie-bedrag	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017
De Alde Slachte	€ 11.194	€ 4.087	€ 17.530	€ 3.796	€ 14.354
De Dongeradielen	€ 67.514	€ 42.231	€ 240.543	€ 174.061	€ 53.887
De Lauwers	€ 22.358	€ 25.562	€ 25.042	€ 46.098	€ 46.671
De Lytse Súdwesthoeke	€ 537.901	€ 381.170	€ 954.047	€ 575.198	€ 745.262
De Marne	€ 22.402	€ 35.168	€ 45.572	€ 32.980	€ 40.451
De Marren	€ 148.645	€ 113.177	€ 175.841	€ 178.714	€ 298.952
De Middelsee	€ 65.307	€ 62.333	€ 115.562	€ 78.646	€ 120.353
De Veenpolders	€ 26.188	€ 29.733	€ 12.643	€ 49.174	€ 21.887
Drachten e.o.	€ 64.023	€ 95.516	€ 70.425	€ 67.119	€ 102.538
Gaasterlân e.o.	€ 173.003	€ 198.616	€ 232.394	€ 204.870	€ 235.518
It Bûtenfjild	€ 42.043	€ 19.201	€ 72.537	€ 54.805	€ 88.238
Kuinder en Linde	€ 41.124	€ 49.353	€ 55.379	€ 64.823	€ 41.474
Midden-Ooststellingwerf		€ 7.289	€ 19.154	€ 3.499	€ 6.372
Midden-Opsterland	€ 31.674	€ 35.915	€ 37.236	€ 31.019	€ 35.968
Om de Terpen	€ 13.890	€ 5.422	€ 56.018	€ 26.840	€ 37.435
Schiermonnikoog	€ 4.515			€ 2.343	
Skarsterlân	€ 232.514	€ 171.248	€ 288.227	€ 330.593	€ 369.674
Terschelling		€ -			€ 40.346
Tsjonger en AldDjip		€ 4.492	€ 5.646	€ 2.171	€ 4.579
Tusken Waed en Stêd	€ -		€ 5.207		€ 216
Tytsjerksteradiel -Súd	€ 23.214	€ 25.591	€ 30.780	€ 23.688	€ 42.850
Utingeradeel	€ 270.525	€ 373.588	€ 412.979	€ 350.534	€ 330.056
Eindtotaal	€ 1.798.034	€ 1.679.692	€ 2.872.762	€ 2.300.971	€ 2.677.081

Bron: Faunafonds 3000, gegevens per 8-2-2018

Foerageergebieden

De Fryske Guozzeoanpak is gericht op het verjagen van ganzen naar daarvoor aangewezen foerageergebieden. Daarom is naast de absolute hoogte van de getaxeerde schade ook van belang of deze binnen of buiten ingestelde foerageergebieden optreedt. In tabel 2.5 zijn de getaxeerde schadebedragen vermeld voor percelen binnen en buiten de foerageergebieden. Uit de tabellen blijkt dat de schade voor 68 tot 80 % optreedt binnen de foerageergebieden welke daarvoor bedoeld zijn. Opvallend is dat de brandgans zich het best laat sturen naar de foerageergebieden (76% - 87%) en grauwe gans en kolgans veel minder (52% - 71%). Op deze uitkomsten wordt nader ingegaan in paragraaf 2.5 van het Faunabeheerplan (Effectiviteit opvang in foerageergebieden).

Tabel 4.5: Getaxeerde schadebedragen binnen en buiten foerageergebieden (in €)

Alle ganzensoorten

Som van Taxatie-bedrag

Foerageergebied	Buiten	Binnen	Totaal	% Binnen
2012-2013	€ 2.078.394	€ 5.413.605	€ 7.491.999	72%
2013-2014	€ 1.452.677	€ 5.874.933	€ 7.327.610	80%
2014-2015	€ 2.066.799	€ 6.747.228	€ 8.814.027	77%
2015-2016	€ 2.265.683	€ 7.023.482	€ 9.289.165	76%
2016-2017	€ 3.454.930	€ 7.286.370	€ 10.741.300	68%

Brandgans

Som van Taxatie-bedrag

Foerageergebied	Buiten	Binnen	Totaal	% Binnen
2012-2013	859932	2969450	3829382	78%
2013-2014	475598	3120064	3595662	87%
2014-2015	690094	2778607	3468701	80%
2015-2016	858926	3643044	4501970	81%
2016-2017	1198345	3807803	5006148	76%

Grauwe gans

Som van Taxatie-bedrag

Foerageergebied	Buiten	Binnen	Totaal	% Binnen
2012-2013	419890	521234	941124	55%
2013-2014	385235	854668	1239903	69%
2014-2015	484745	1163584	1648329	71%
2015-2016	555931	995378	1551309	64%
2016-2017	856817	1353983	2210800	61%

Kolgans

Som van Taxatie-bedrag

Foerageergebied	Buiten	Binnen	Totaal	% Binnen
2012-2013	734380	1071663	1806043	59%
2013-2014	561842	1129072	1690914	67%
2014-2015	825429	2053427	2878856	71%
2015-2016	810865	1503343	2314208	65%
2016-2017	1298927	1398816	2697743	52%

Bron: Faunafonds 3000, gegevens per 8-2-2018

4.2 Betroffen maatregelen periode 2012-2017

Volgens artikel 3.5 van de Verordening bevat dit faunabeheerplan: *‘een beschrijving van de handelingen die in de vijf jaren voorafgaand aan de periode waarop het faunabeheerplan betrekking heeft zijn verricht om schade te voorkomen of te beperken, waaronder het naar soort onderscheiden aantal gedode dieren’*. Verder bevat het faunabeheerplan: *‘een beschrijving van het effect van de in het vorige lid bedoelde uitgevoerde handelingen, voor zover kwantitatieve gegevens beschikbaar zijn’*.

Deze beschrijvingen zijn gebaseerd op gegevens uit het Schade Registratie Systeem (SRS) en het Fauna Registratie Systeem (FRS) die beide in beheer zijn bij de Faunabeheereenheid. Dit systeem is ingevoerd in oktober 2013, waardoor er alleen volledige en vergelijkbare cijfers beschikbaar zijn vanaf het seizoen 2013-2014. Het onderscheid naar diersoort (brandgans, grauwe gans en kolgans) is alleen gemaakt waar dit zinvol is. Zo is de inzet van preventieve middelen niet direct aan een van deze soorten toe te kennen.

4.2.1 Weren of verjagen

Bij het voorkomen van schade aan gewassen door winterganzen gaat het er primair om dat de grondgebruiker maatregelen neemt om ganzen van een kwetsbaar perceel te weren of, als dat niet mogelijk is, deze te verjagen van schadepercelen en de ganzen zo mogelijk naar foerageergebieden te sturen.

Bij kwetsbare gewassen mag volgens artikel 5.6 van de Verordening door de grondgebruiker slechts gebruik worden gemaakt van de vrijstelling na het gelijktijdig (aantoonbaar) toepassen van tenminste een akoestisch en een visueel verjaagmiddel. Op grasland is dit niet aan de orde, omdat het grootste deel van de provincie uit grasland bestaat, dit praktisch niet uitvoerbaar is en zou leiden tot een onaanvaardbare landschappelijke aantasting. Tot en met 2017 vond in de maanden maart t/m mei verjaging met ondersteunend afschot plaats op basis van ontheffingen waarvoor eveneens de inzet van preventieve maatregelen niet was voorgeschreven. Hierdoor zijn in het Fauna Registratie Systeem wel alle (preventieve) maatregelen geregistreerd welke zijn toegepast op percelen met kwetsbare gewassen, maar onvolledig op grasland. Voor zover verjaagacties op grasland wel hebben plaatsgevonden, was er geen noodzaak deze te registreren omdat er geen consequenties aan waren verbonden met betrekking tot een eventuele tegemoetkoming in schade. Desondanks hebben de grondgebruikers een groot aantal acties met een grote verscheidenheid aan preventieve middelen uitgevoerd ter bestrijding van landbouwschade door ganzen. Hierbij is geselecteerd op alle machtigingen die voor ganzen zijn afgegeven op grond van ontheffingen of vrijstelling in de maanden november t/m mei.

Tabel 4.6 Aantal verjagingsacties zonder ondersteunend afschot en toegepaste middelen per seizoen van november t/m mei

Aantal van Aard maatregel nov-mei	Verjaagd (zonder ondersteunend afschot)			
	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017
Anders	1068	1948	1187	1099
Elektronische geluidsgolven	0	1	3	1
Flitslampen	30	0	0	0
Flitsmolens	11	24	67	0
Geweer (als akoestisch middel)	1554	1583	1360	1551
Kleppermolentjes	2	0	0	0
Knalapparaat	36	16	14	8
Landbouwvoertuigen	816	583	445	602
Nabootsing roofvogel	1	2	2	0
Schriklint/koord	27	33	3	1
Stokken met linten / vlaggen	80	49	28	31
Verjaging overig	8482	4260	3008	3309
Vlaggen	76	26	10	18
Vogelafweerpistool	1182	495	118	140
Vogelverschrikkers	34	15	6	5
Totaal	13399	9035	6251	6765

Bron: Fauna Registratie Systeem

De categorie 'anders' betreft voornamelijk legselbeperking. In de categorie 'verjaging overig' is vaak opgenomen menselijke aanwezigheid, al dan niet met hond en het gebruik van (hand)lasers door grondgebruikers.

Tabel 4.7 Aantal verjagingsacties zonder ondersteunend afschot per maand

Aantal verjagingsacties	Nov	Dec	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Nov-mei
2013-2014	1469	1955	2937	2727	2466	904	941	13399
2014-2015	1597	1848	491	447	1727	1783	1142	9035
2015-2016	906	1020	221	203	1778	1178	945	6251
2016-2017	718	872	277	317	2209	1411	961	6765

Bron: Fauna Registratie Systeem

In tabel 4.7 is het aantal verjagingsacties zonder ondersteunend afschot per maand en per seizoen weergegeven.

4.2.2 Verjaging met ondersteunend afschot

Afschot kan ondersteunend zijn aan verjaging, maar is geen doel op zich. Ondersteunend afschot wordt in de Verordening gedefinieerd als: *'het doden van dieren ter verjaging van deze dieren uit een gebied of van percelen waar ze schade veroorzaken, dreigen te veroorzaken, of hebben veroorzaakt, waarbij gebleken is dat andere verjagingsmethoden niet het gewenste effect hebben gesorteerd'*.

Uit tabel 4.8 blijkt hoeveel acties door jagers zijn uitgevoerd om ganzen, in opdracht van de grondgebruiker, met ondersteunend afschot te verjagen. Ook de verdeling over de maanden van deze verjagingsacties met ondersteunend afschot blijkt hieruit.

Tabel 4.8 Aantal verjagingsacties met ondersteunend afschot per maand

Aantal acties met onderst. afschot	Nov	Dec	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Nov-mei
2013-2014	2576	3230	3697	3550	2332	1307	1343	18035
2014-2015	1364	2835	705	695	2662	2038	1500	11799
2015-2016	2401	2695	386	394	2469	2136	1299	11780
2016-2017	928	1171	456	675	3257	2339	1688	10514

Bron: Fauna Registratie Systeem

De volgende tabel geeft het aantal geschoten ganzen per soort per maand en per jaar van november 2013 t/m mei 2017.

Tabel 4.9 Aantal geschoten ganzen per soort/per maand

Afschot	Nov	Dec	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	nov-mei
Brandgans								
2013-2014	3	0	0	0	100	0	0	103
2014-2015	801	2.082	317	327	1.613	1.529	507	7.176
2015-2016	1.683	1.833	285	167	1.944	2.157	524	8.593
2016-2017	624	786	462	583	1.849	1.867	831	7.002
Grauwe gans								
2013-2014	2.176	2.653	2.669	2.348	1.870	1.464	1.936	15.116
2014-2015	937	1.685	347	578	2.367	2.212	1.853	9.979
2015-2016	2.194	2.170	335	503	2.511	2.567	1.728	12.008
2016-2017	790	1.043	343	490	2.788	2.506	2.185	10.145
Kolgans								
2013-2014	5.763	7.131	7.737	7.168	2.048	117	87	30.051
2014-2015	2.688	5.640	908	607	2	0	0	9.845
2015-2016	6.636	6.527	714	609	60	15	7	14.568
2016-2017	2.043	2.818	792	1.129	146	2	4	6.934
Brand-, grauwe en kolgans								
2013-2014	7.942	9.784	10.406	9.516	4.018	1.581	2.023	45.270
2014-2015	4.426	9.407	1.572	1.512	3.982	3.741	2.360	27.000
2015-2016	10.513	10.530	1.334	1.279	4.515	4.739	2.259	35.169
2016-2017	3.457	4.647	1.597	2.202	4.783	4.375	3.020	24.081

Bron: Fauna Registratie Systeem

Voor de juiste interpretatie van bovenstaande cijfers kunnen de volgende opmerkingen gemaakt worden.

- De brandgans mocht van november 2013 t/m mei 2014 niet geschoten worden.

- De kolgans mocht in de jaren 2015 t/m 2017 niet geschoten worden in de maanden maart t/m mei.
- Van 2015 t/m 2017 mocht in de maanden januari en februari alleen ondersteunend afschot plaatsvinden van ganzen op kwetsbare gewassen. Resultaat is een beduidend lager afschot in deze maanden ten opzichte van 2014.
- In november en december 2016 zijn beduidend lagere aantallen ganzen geschoten ten opzichte van eerdere jaren. In december 2016 is dit te verklaren door het verbod op jacht- en schadebestrijding in verband met een uitbraak van vogelgriep.
- In de maanden waarop dit faunabeheerplan betrekking heeft (november t/m mei) werden tot het afgelopen jaar meer kolgenzen dan brandganzen (ondersteunend) geschoten. Dit is niet efficiënt, omdat de schade door brandganzen jaarlijks stijgt, terwijl bij kolgenzen zowel schade als aantallen al jaren niet meer toenemen. De FBE wil daarom in de komende jaren bij verjaging het accent gaan leggen op de brandgans in plaats van op de kolgenzen.

Door het totaal aantal geschoten brand-, grauwe en kolgenzen te delen door het aantal verjagingsacties met ondersteunend afschot kan worden geconstateerd dat over de maanden november t/m mei het gemiddeld aantal geschoten ganzen bij verjaging met ondersteunend afschot tussen de 2,3 en de 3,0 ligt. Zie hiervoor tabel 4.10.

Tabel 4.10 Afschot van brand-, grauwe en kolgenzen gezamenlijk per verjagingsactie met ondersteunend afschot over de maanden november t/m mei

Periode	Afschot	Acties	Ganzen per actie
2013-2014	45.270	18035	2,5
2014-2015	27.000	11799	2,3
2015-2016	35.169	11780	3,0
2016-2017	24.081	10514	2,3

4.3 Effectiviteit preventieve maatregelen (weren of verjagen)

De Faunabeheereenheid heeft ervaren dat passieve preventieve middelen, zoals het plaatsen van vlaggen en vogelverschrikkers niet zeer effectief zijn, omdat dieren er snel aan wennen. Om meer inzicht te krijgen heeft het Faunafonds een aantal effectenstudies op stapel, waarbij de reproduceerbaarheid en lange termijn effecten van diverse schadewerende middelen of groepen van middelen worden onderzocht. Tegengaan van gewinning kan worden bereikt door de afweermiddelen in combinatie en op onregelmatige tijdstippen of plaatsen in te zetten.

Ook uit onderzoek van Kleijn e.a.³ blijkt dat met passieve verjaagmethoden, zonder dat dit gepaard gaat met actieve verjaging (al dan niet met ondersteunend afschot), ganzen niet duurzaam te verjagen zijn van percelen of uit gebieden.

³ Kleijn, D., H.A.H. Jansman, J.G. Oord en B. Ebbinge, Evaluatie Opvangbeleid 2005-2008 overwinterende ganzen en smienten, Deelrapport 9. Effectiviteit verjaagmethoden in foerageergebieden met speciale aandacht voor verjaging met ondersteunend afschot, Alterra-rapport 1792, ISSN 1566-7197, Oord Faunatechniek.

Een succesvolle verjaging is ook alleen mogelijk als ganzen gericht worden verjaagd van schadepercelen naar opvang in foerageergebieden of Natura 2000-gebieden. Alleen dan kan worden voorkomen dat ganzen doelloos heen en weer verjaagd worden van het ene schadeperceel naar het andere en daarbij veel energie verspillen. Een belangrijke doelstelling van het ganzenopvangbeleid is dat ganzen leren waar het (on)veilig voor ze is. Ganzen zullen echter alleen in staat zijn te leren als 'overtredingen' in de vorm van foerageren op percelen met werende middelen direct worden bestraft met actieve verjaging.

4.4 Effectiviteit verjaging met ondersteunend afschot

Madsen⁴ toont aan dat verjagen met gebruikmaking van het geweer het meest verstorend werkt op pleisterende watervogels. Ganzen reageren snel op verschillen in jachtdruk en nemen snel in aantallen af in aanwezigheid van jagers (Klein et al., 2012)⁵. Omgekeerd bleek uit onderzoek naar effecten van verschillende vormen van jachtbeperking, dat in gebieden waar de jacht geheel werd gesloten, de aantallen ganzen en andere watervogels onmiddellijk zeer sterk stegen en de gewassen op landbouwpercelen volledig benut werden, resulterend in aanzienlijk hogere schade (Beintema & Groot Bruinderink, 2004)⁶.

Eveneens volgens Kleijn e.a. zijn ganzen met behulp van actieve verjaagmethoden goed van een perceel te verjagen, maar veelal verplaatsen ze zich vervolgens naar naburige percelen.

Een succesvolle verjaging is dan ook alleen mogelijk als ganzen gericht worden verjaagd van schadepercelen naar foerageergebieden of Natura 2000-gebieden. Alleen dan kan worden voorkomen dat ganzen doelloos heen en weer verjaagd worden van het ene schadeperceel naar het andere en daarbij veel energie verspillen. Een belangrijke doelstelling van het ganzenopvangbeleid is dat ganzen leren waar het (on)veilig voor ze is. Ganzen zullen echter alleen in staat zijn te leren als 'overtredingen' in de vorm van foerageren op percelen met werende middelen direct worden bestraft met actieve verjaging.

⁴ Madsen, J., Experimental refuges for migratory waterfowl in Danish wetlands. II. Tests of hunting disturbance effects, Aarhus 2002.

⁵ Klein D., van der Hout J., Voslamber B., van Randen & Melman T.C.P. 2012. In Nederland broedende Grauwe ganzen – Ontwikkelingen in landbouwkundige schade en factoren die hun ruimtegebruik beïnvloeden. Wageningen, Alterra, Alterra-rapport 2343. 76 blz.; 24 fig.; 10 tab.; 63 ref.

⁶ Beintema A.J. & Groot Bruinderink G.W.T.A. 2004. Verstoring door jacht en andere handelingen binnen foerageergebieden voor Ganzen en Smienten, bezien in de context van het beleidskader faunabeheer. Wageningen Alterra, Alterra-rapport 1001. 38 blz.; 12. ref.

Nadeel van deze methoden is dat ze duur zijn omdat teams met verjagers met grote regelmaat en vrijwel het gehele winterseizoen actief moeten zijn. Uit onderzoek van Simonsen e.a.⁷ blijkt dat een drempelwaarde tussen 2 en 5 keer per dag overschreden moet worden voor een effectieve verjaging en dat het effect in de eerste week het grootst is. Herhaalde verjaging leidt wel tot toename van het energieverbruik van ganzen. Austin e.a.⁸ berekenden voor Canadese ganzen de extra benodigde graastijd die daarvan het gevolg is. Nolet e.a.⁹ maakten een vergelijkbare berekening voor kolganzen. Bij meer dan 6 verstoringen per dag is een gans niet meer in staat het extra energieverbruik te compenseren. Ook Riddington¹⁰ e.a. tonen aan dat verstoring één van de belangrijkste factoren is in de verspreiding van brandganzen. Bélanger¹¹ vond voor sneeuwganzen in Canada dat wanneer de verstoring 2 uur per dag overschrijdt het gemiddeld aanwezige aantal ganzen de volgende dag 50% lager is.

De volgens deze literatuur benodigde intensiteit van bejaging wordt niet behaald en kan ook niet behaald worden door grondgebruikers en jachtaktehouders, zie het aantal uit gevoerde acties in 2.1. Toch blijkt de effectiviteit van de verjaging in combinatie met de opvang in foerageergebieden groot te zijn, zie 2.5. Het verschil in verstoringintensiteit binnen en buiten foerageergebieden moet volgens Kleijn e.a. voldoende groot zijn om ganzen te leren waar ze wel en niet welkom zijn. De grootte van de foerageergebieden zou volgens hem voldoende moeten zijn om de lokale ganzen van alle soorten gedurende de gehele winterperiode van voldoende voedsel te voorzien.

4.5 Effectiviteit opvang in foerageergebieden

Uit tabel 4.3 in paragraaf 4.1 blijkt dat de ganzenschade voor 68 tot 80 % optreedt binnen de foerageergebieden welke daarvoor bedoeld zijn en dat de brandgans zich het best laat sturen naar de foerageergebieden (76% - 87%) en grauwe gans en kolgans veel minder (52% - 71%). Het aandeel van de schade binnen foerageergebieden in relatie tot de totale schade binnen Fryslân is hoger dan tot dusver in de literatuur voor mogelijk werd gehouden¹². Daarom wordt dit hieronder (figuur 1) voor het seizoen 2015-2016 nader per WBE beschouwd.

⁷ Simonsen, C. E., Madsen, J., Tombre, I. M., & Nabe-Nielsen, J. (2016) Is it worthwhile scaring geese to alleviate damage to crops? – An experimental study. *Journal of Applied Ecology*, 53(3), 916– 924. <https://doi.org/10.1111/1365-2664.12604>

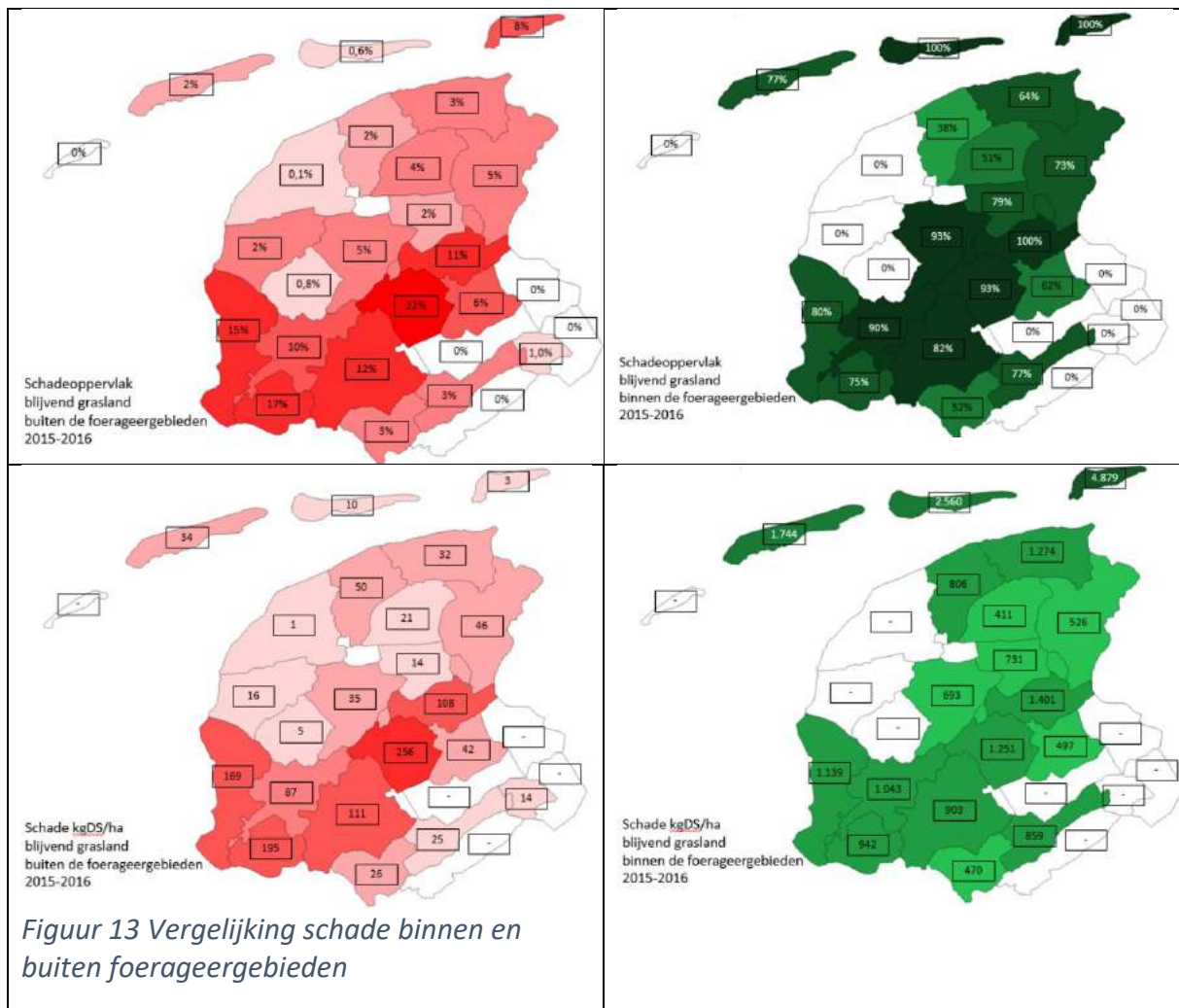
⁸ Austin, JE, DD Humburg, Diurnal flight time of wintering Canada Geese: consideration of refuges and flight energetics. *Prairie Nat*, 1992 - researchgate.net

⁹ Nolet, Bart A., Andrea Kölzsch, Michiel Elderenbosch, Arie J. van Noordwijk, Scaring waterfowl as a management tool: how much more do geese forage after disturbance? First published: 11 June 2016. DOI: 10.1111/1365-2664.

¹⁰ Riddington, R., Hassall, M., Lane, S. J., Turner, P. A., & Walters, R. (1996) The impact of disturbance on the behaviour and energy budgets of Brent Geese *Branta b. bernicla*. *Bird Study*, 43(3), 269– 279. <https://doi.org/10.1080/00063659609461019>

¹¹ Bélanger, L., & Bédard, J. (1989) Responses of Staging Greater Snow Geese to Human Disturbance. *The Journal of Wildlife Management*, 53(3), 713–719. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/3809202>

¹² Zie o.a. Koffijberg, K., Schekkerman, H., Jeugd, H. van der, Hornman, M., & Winden, E. van. (2017) Responses of wintering geese to the designation of goose foraging areas in The Netherlands. *Ambio*, 46(2), 241–250. <https://doi.org/10.1007/s13280-016-0885-3>

Figuur 13 Vergelijking schade binnen en buiten foerageergebieden

In rood is het percentage schadeoppervlak op blijvend grasland buiten de foerageergebieden weergegeven, in groen het percentage schadeoppervlak op blijvend grasland binnen de foerageergebieden in het seizoen 2015-2016. Daaronder staat in rood de schade in kg droge stof per hectare buiten de foerageergebieden en in groen binnen de foerageergebieden in hetzelfde seizoen. De benutting van de foerageergebieden als percentage van het totale oppervlak waar schade is geconstateerd (schadeoppervlak) en als opbrengst-vermindering (schade in kg droge stof/ha) toont eenzelfde patroon. Dit betekent dat in intensief gebruikte foerageergebieden niet alleen de totale oppervlakte die door ganzen wordt benut groter is maar ook de intensiteit van de begrazing. Met name in de WBE's waar de foerageergebieden tamelijk 'vol' zitten, treedt buiten de foerageergebieden meer schade op; zowel in schadeoppervlakte als in opbrengstvermindering. De rode en groene kaartjes 'communiceren' dus met elkaar. Geconcludeerd kan worden dat de effectiviteit van de opvang in foerageergebieden hoog is.

BIJLAGE 5. OVERZICHT MAATWERKAFSPRAKEN WINTERGANZEN PER GEBIED

Ganzen rusten 's nachts in het algemeen op open water. Onder een belangrijke slaappleats wordt verstaan een slaappleats waar geregeld meer dan 1000 winterganzen overnachten. Acties nabij belangrijke slaappleatsen zijn alleen mogelijk als de winterganzen vertrokken zijn van de slaappleats. Om de rust van ganzen op belangrijke slaappleatsen te garanderen heeft de FBE maatwerkafspraken bevorderd. Het betreft afspraken tussen betreffende grondgebruiker, zijn jager en de betrokken TBO's over plaats, tijdstip, frequentie van afschot van winterganzen, begrenzing van foerageergebieden en evt. lokale gedragsregels. De gemaakte afspraken zijn per gebied schriftelijk vastgelegd.

De maatwerklocaties zijn geselecteerd door te kijken naar de hoogte van de ganzen schade op percelen rond Natura 2000-gebieden en belangrijke slaappleatsen buiten de begrensde foerageergebieden. Deze informatie is gecombineerd met kaartbeelden van het afschot. Waar de combinatie van deze factoren volgens de terreinbeherende organisaties in de praktijk van het faunabeheer problemen kunnen opleveren, is maatwerk wenselijk. Een overzicht van de gemaakte afspraken per maatwerkgebied staat in onderstaande tabel. De maatwerkafspraken zijn door de FBE teruggekoppeld naar de betrokkenen en naar de handhavers van FUMO en politie.

De FBE streeft ernaar om in overleg met betrokken partijen de voor het winterseizoen 2016-2017 gemaakte maatwerkafspraken te verlengen tot en met de winter 2019-2020, zijnde de looptijd van de Fryske Guozzeoanpak of in geval van Natura 2000-gebieden tot de looptijd van het beheerplan.

Nr	Maatwerkgebied	TBO	WBE	Maatwerkplan gereed	Afstand	Tijd	Periode
1	Alde Feanen - overkant PMkanaal	IFG	De Middelsee	Ja	raster langs polderdijk en rietoever PM-kanaal	na vertrek van slaappleats	1 nov - 1 apr
2	Alde Feanen - Hege Warren	IFG	Drachten e.o.	Ja	150 m vanaf Geau; verplaatsen 2 schuilhutten	na vertrek van slaappleats	1 nov - 1 apr
3	Bocht fan Molkwar/Schuilenburg	SBB/IFG	De Lytse Sudwesthoeke	Ja	100 - 150 m	Na vertrek van slaappleats	1 nov - 1 apr
4	Brandemeer	SBB	Skarsterlân	Ja	locaties op kaart	na vertrek van slaappleats en tussen zonop en zononder, max 3x/week	1 nov 2017 - 1 apr 2020

5	De Morra (west)	SBB/IFG	De Lytse Sudwesthoeke	Geen overeenstemming			
6	De Morra zuid/Fluessen zuid	SBB/IFG	JV Gaasterlân e.o.	Ja	90 m Morra, 150 m Fluezen	na vertrek van slaapplaats	1 nov - 1 apr
7	Easterskar	IFG	Skarsterlân	Geen overeenstemming			
8	Grutte Brekken	SBB	Skarsterlân	Overleg	inzet 100 - 150 m	Inzet na vertrek van slaapplaats	Inzet 1 nov - 1 apr
9	Hissemar bij Aldegea	SBB	De Marren	Geen overeenstemming			
10	Slúshoeke (Lytse Deelen)	SBB	Utingeradeel	Ja	150 - 250 m	nov-feb van zonop tot 1 uur voor zononder, mrt van 1 uur voor zonop tot zononder en max 3x/week	1 nov 2017 - 1 apr 2020
11	Snitsermar (bij Geaupolder)	SBB	De Marren	Geen overeenstemming			
12	Snitsermar (Kop Bloksleat)	SBB	Skarsterlân	Ja	100m	na vertrek van slaapplaats	1 nov - 1 apr
13	Snitsermar (Potskar)	SBB	De Marren/ De Middelsee	Ja	100 m	na vertrek van slaapplaats	1 nov - 1 apr
14	Snitsermar (Tsjebbepolder)	SBB	De Marren	Geen overeenstemming			
15	Terkaplesterpuollen/ Blaugerzen	SBB	Skarsterlân / Utingeradeel	Ja	100m	na vertrek van slaapplaats	1 nov - 1 apr
16	Van Oordt's Mersken (De Dulf)	SBB	Midden-Opsterland	Ja	200 m	na vertrek van slaapplaats en van zonop tot 1 uur voor zononder	1 nov 2017 - 1 apr 2020

1 7	Van Oordt's Mersken (zuid)	SBB	Utingerade el	Ja	200 m	nov-dec van zonop tot 1 uur voor zononder, mrt van zonop tot zononder	Inzet 1 nov - 1 apr
1 8	Wite en Swarte Brekken	SBB	De Marren	Geen overeenst emming			
1 9	Workumer Nieuwland (oostzijde)	SBB	De Lytse Sudwestho eke	Ja	100m	standaard; afstand tot slaapplaats is 650 m	1 nov - 1 apr
2 0	Workumer Nieuwland (zuidzijde)	SBB	De Lytse Sudwestho eke	Geen overeenst emming			
2 1	Zandhuizerve ld/Brandeme er-Zuid	SBB	Skarsterlân / de Veenpolde rs	Ja	100m	na vertrek van slaapplaats	1 nov - 1 apr